

GÖTEBORGS UNIVERSITET

”Glädje, samhörighet... viss del galenskap”

Förskolepedagogers förhållningssätt till musik, i ljuset av kreativitet och barns delaktighet

Simon Elmquist
Johnny Hagman

Kurs: LAU370/LAU390

Handledare: Christina Ekström

Examinator: Kerstin Lökken

Rapportnummer: HT10-1120-9

Förord

Vi som har gjort detta arbete är två lärarstudenter. Under arbetets gång har vi haft stor nytta av att vara just två då vi har använt varandra som bollplank för att formulera syfte och frågeställningar. Vi har även tillsammans kunnat diskutera och välja ut relevant litteratur. Under intervjuer och observationer har vi båda varit närvarande och vi har med fördel av detta kunnat uppmärksamma varandra på beteenden, som annars kunnat gå obemärkt förbi eller på följdfrågor som har behövts ställas. Under arbetets gång har det naturligt blivit så att vi har tagit på oss olika ansvarsområden eftersom vi bor i olika stadsdelar. Dock har vi alltid bearbetat materialet som producerats tillsammans så att vi båda kan stå för det som är skrivet.

Valet musik föll sig självklart för oss eftersom vi båda har stort intresse för musik. Kreativitet och barns delaktighet inom musiken var områden som vi delvis saknat i tidigare besökta förskoleverksamheter och vi kände tidigt att vi ville ha detta som vår inriktning. Något som vi också upplevde tidigt var att vi inte ville återvända till verksamheter vilka vi ansåg saknade något och kritisera dem, utan vi ville besöka verksamheter som inriktade sig på musik och som istället hade utvecklat dessa områden som vi tidigare saknat. På detta sätt hoppas vi att arbetet kan fungera som inspiration till verksamma inom förskole- och skolverksamheten.

Det har varit en intressant och lärorik period för oss och vi vill framföra många stora tack till dem som har hjälpt oss att genomföra denna studie. Vi vill tacka vår handledare Christina Ekström som har stöttat, lyft fram våra tankar och hjälpt oss hålla fokus. Ett stort tack riktar vi också till de pedagoger som har delat med sig av sin tid. Det är tack vare deras välkomnande vid observationer och att de ställt upp på intervjuer som arbetet har blivit möjligt.

Abstract

Arbetets art: Examensarbete inom lärarprogrammet. Göteborgs universitet.
Titel: ”Glädje, samhörighet... viss del galenskap”. Förskolepedagogers förhållningssätt till musik, i ljuset av kreativitet och barns delaktighet.
Författare: Simon Elmquist och Johnny Hagman
Termin och år: Hötterminen 2010
Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen
Handledare: Christina Ekström
Examinator: Kerstin Lökken
Rapportnummer: HT10-1120-9
Nyckelord: Musikprofil, samspel, nyskapande, sociokulturellt perspektiv

Sammanfattning

Syftet med detta arbete är att studera musikinriktade förskolor och synliggöra hur pedagogerna tänker kring och arbetar med musik, i ljuset av kreativitet och barns delaktighet. För att besvara vår frågeställning ställer vi oss frågorna hur pedagogerna förhåller sig till kreativitet och barns delaktighet i musicerandet och hur verksamheten påverkas av denna inställning. Vi har alltså fokus på pedagogerna, hur de tänker och arbetar med musik och hur de förhåller sig till barnens musicerande. Pedagogerna som ingår i studien arbetar i barngrupper med barn inom åldersspannet 1-5 år. Vi har intervjuat tre pedagoger på två olika förskolor, samtliga med någon form av musikinriktad verksamhet.

Arbetet bygger på empiriskt inhämtad data samt av litteraturstudier. För att samla empirisk data har vi använt oss av intervjuer och observationer. Vi har genom intervjuerna synliggjort pedagogers tankar kring musik i verksamheten. Observationerna har styrkt intervjuaren och samtidigt gett oss ytterligare stoff som inte har framförts under intervjutillfällena. Resultatet visade att pedagogerna vågade skapa nytt inom musiken och att de var lyhörda för barnens respons och tankar kring musicerandet i verksamheten. Det resulterade i att musiken inte var bunden till samlingen, utan genomsyrade hela verksamheten. Arbetet visar också att musik som språk och uttrycksätt är ett viktigt medel i *Läroplanen för förskolan, Lpfö 98*, och att pedagogernas förhållningssätt till musik bidrar till att genomföra förskolans uppdrag.

Innehåll

1. INLEDNING	6
1.2 Syfte och problemställningar	7
1.3 Avgränsningar	7
1.4 Disposition	7
1.5 Musik som begrepp	7
2. TEORI, TIDIGARE FORSKNING OCH ÖVRIG LITTERATUR	9
2.1 Vygotskij och sociokulturell teori	9
2.1.1 <i>Kreativitet</i>	9
2.1.2 <i>Samspel</i>	10
2.1.3 <i>Pedagogen som påverkande faktor</i>	10
2.1.4 <i>Sammanfattning</i>	12
2.2 Förskola och musik i historiskt och nutida perspektiv	12
2.2.1 <i>Barnstugeutredningen</i>	12
2.2.2 <i>Dagens läroplan för förskolan</i>	12
2.2.3 <i>Sammanfattning</i>	13
3. METOD	14
3.1 Metodval	14
3.1.1 <i>Intervju</i>	14
3.1.2 <i>Observation</i>	14
3.2 Urval	15
3.3 Genomförande	15
3.3.1 <i>Hur intervjuerna gick till</i>	15
3.3.2 <i>Hur observationerna gick till</i>	16
3.4 Forskningsetiska överväganden	16
3.5 Tillförlitlighet och giltighet	17
3.5.1 <i>Metodvalet – semistrukturerad frågeundersökning</i>	17
3.5.2 <i>Metodvalet – strukturerad observation och deltagande observation</i>	17
3.5.3 <i>Sammanfattning</i>	17
4. RESULTAT	18
4.1 Djembetrumman – beskrivning av avdelningen och informanten	18
4.1.1 <i>Djembetrumman – intervjuanalys</i>	18
4.1.2 <i>Djembetrumman – observation</i>	19
4.1.3 <i>Djembetrumman – observationsanalys</i>	20
4.1.4 <i>Djembetrumman – sammanfattning</i>	21
4.2 Maraccasen – beskrivning av avdelningen och informanten	21
4.2.1 <i>Maraccasen – intervjuanalys</i>	21
4.2.2 <i>Maraccasen – observation</i>	22
4.2.3 <i>Maraccasen – observationsanalys</i>	23
4.2.4 <i>Maraccasen – sammanfattning</i>	24
4.3 Lergöken – beskrivning av avdelningen och informanten	24
4.3.1 <i>Lergöken – intervjuanalys</i>	25
4.3.2 <i>Lergöken – observation</i>	26
4.3.3 <i>Lergöken – observationsanalys</i>	27
4.3.4 <i>Lergöken – sammanfattning</i>	28
4.4 Sammanfattning (mellan avdelningarna)	28
5. DISKUSSION	30
5.2 Resultatdiskussion	30
5.2.1 <i>Svar på frågeställning ett: Hur förhåller sig pedagoger till barnens delaktighet i musicerandet?</i>	30
5.2.2 <i>Svar på frågeställning två: Hur förhåller sig pedagoger till kreativitet i musicerandet?</i>	31

5.2.3 Svar på frågeställning tre: Hur påverkas verksamheten av pedagogernas synsätt på kreativitet och barns delaktighet i musicerandet?	31
5.2.4 Arbetets syfte	32
5.3 Slutdiskussion	32
5.3.1 Uppsatsens relevans för förskolepedagogik	32
5.3.2 Förslag till fortsatt forskning.....	33
6. REFERENSER	34
Bilagor	
Bilaga 1	
Bilaga 2	

1. INLEDNING

Vi som skriver följande examensarbete är två lärarstudenter på Göteborgs universitet. Vi läser med inriktning mot förskolan och är inne på vår sista termin. Vi har båda gått inriktningarna *Kunskap och fantasi* och *Skapande verksamhet för tidigare åldrar*. Inspirationen till det här arbetet fick vi efter att ha läst de två ovannämnda inriktningarna och i synnerhet en av dem: Skapande verksamhet. Inriktningen sporrade oss till att arbeta med musik på ett nyskapande sätt. Vi studenter fick uppleva musiken och dess effekter på oss själva som individer och gemensamt i grupp. Den positiva känslan som infann sig då vi fick prova på och genomföra musikaktiviteter, gav oss mersmak. Detta var en bidragande orsak till att vi valde musik som ämnesområde till vårt examensarbete.

Vårt nya förhållningsätt till musik, som vi har fått under utbildningen, har också påverkat vår syn på lärarrollen. Vi har skapat oss en medvetenhet kring betydelsen av att använda oss av flera olika uttryckssätt i verksamheten. Vi har därför utvecklat vår förståelse för *Läroplanen för förskolan, Lpfö 98*, och i den står det bland annat att förskolans uppdrag är:

Att skapa och kommunicera med hjälp av olika uttrycksformer såsom bild, sång och musik, drama, rytmik, dans och rörelse liksom med hjälp av tal- och skriftspråk utgör både innehåll och metod i förskolans strävan att främja barns utveckling och lärande (Utbildningsdepartementet, 2006, s. 6f).

Här framgår det att förskollärarens uppdrag är att använda många uttrycksformer i verksamheten. Musik ska alltså användas som ett språk, som utgör både struktur och arbetssätt. Som blivande lärare är det viktigt att vi har kunskapen att kunna tolka läroplaner och förhålla oss till dem.

Vår upplevelse av musiken i förskolan har inte enbart varit positiv. Våra tidigare erfarenheter från VFU (verksamhetsförlagd utbildning) och förskolor som vi har arbetat på, har gett oss en uppfattning om att många förskolor arbetar med musik i en begränsad omfattning. Verksamhetens fokus på musik ligger mest kring en sak: reproduktion, det vill säga återskapande av sånger som redan existerar. Vi saknade här experimenterandet och nyskapandet i musiken, med andra ord: kreativiteten. Något vi även saknade var att musiken inte verkade formad efter barngruppen, det vill säga barnens delaktighet i musiken. Vidare uppmärksammade vi att musiken var begränsad till en viss tid och rum. Andra ämnen, som matematik och språk var integrerade i förskolans vardag, men musiken var till stor del bunden till samlingen. Intrycket vi har fått av förskolor verkar inte överensstämma med läroplanens uppdrag. Kan det vara så att förskoleverksamheten inte har utvecklats inom detta område? Finns det andra förskolor som arbetar annorlunda med musik?

Med dessa frågor i bakhuvudet började vi att söka upp förskolor som hade musik som inriktning. Efter en del forskning fann vi slutligen de förskolor vi efterlyste. På dessa förskolor var vår uppgift att se om vi kan finna det vi tidigare saknat inom musiken, nämligen kreativiteten och barns delaktighet i musiken. Tanken med undersökningen blir således att synliggöra hur pedagogerna tänker och arbetar med kreativitet i musiken och kring barns delaktighet i musicerandet. Förhoppningsvis kan uppsatsen inspirera pedagoger och rektorer att arbeta med musiken på detta sätt!

1.2 Syfte och problemställningar

Syftet med detta arbete är att studera musikinriktade förskolor och synliggöra hur pedagogerna tänker kring och arbetar med musik, i ljuset av kreativitet och barns delaktighet.

Utifrån vårt syfte har vi formulerat tre frågeställningar. De två första frågorna handlar om hur pedagogerna förhåller sig till barns delaktighet och kreativitet i musicerandet och den sista frågan innefattar hur dessa synsätt påverkar verksamheten. De tre frågeställningarna är:

- Hur förhåller sig pedagoger till barnens delaktighet i musicerandet?
- Hur förhåller sig pedagoger till kreativitet i musicerandet?
- Hur påverkas verksamheten av pedagogernas synsätt på kreativitet och barns delaktighet i musicerandet?

1.3 Avgränsningar

Studien kommer inte att fokusera på musiken som ett redskap för lärande. Det innebär inte att de musikaktiviteter vi beskriver saknar potential för lärande, utan enbart att vi inte lägger vårt fokus på detta. Studien kommer heller inte att inriktas på barngruppen, utan alltid ha pedagogerna i centrum.

1.4 Disposition

Ovan har arbetets ämne och problemområde skildrats, såsom dess syfte och frågeställningar. I följande avsnitt klarläggs ett angeläget begrepp som är genomgående för studien. I litteraturgenomgången framförs tidigare forskning inom aktuellt ämnesområde som är relevant för vår undersökning. Därefter presenteras metodologin som behandlar metodval, urval av undersökningsgrupp, genomförande av empirisk metod, etiska hänsyn och slutligen metodkritik. I efterföljande kapitel presenteras resultatet och därefter i det avslutande kapitlet följer en diskussionsdel och efterföljande slutsatser.

1.5 Musik som begrepp

Nationalencyklopedins (2010) definition av musik är att det är en kulturyttring genom vilket organiserat ljud skapas av någon form av teknik, antingen via mänsklig röst och/eller elektronisk utrustning. Ordet musik har sitt ursprung från antiken och det grekiska ordet mousiké eller mousiké téchne som syftas på musernas konst. Muserna var gudinnor som utövade bland annat instrumentalt och vokalt ljudskapande i sin konst (Lillestam, 2006).

Ulf Jederlund (2007), musikhandledare och musikerapeut, berättar att musiken ordnas i tre olika beståndsdelar: rörelse, ljud och puls. Han framhåller dock att dessa tre delar inte är tillräckliga för att beskriva musik som fenomen. I sin forskning redogör han för ett fjärde element: ”personligt uttryck och intryck” (Jederlund, 2007, s. 13). Intryck innebär i detta fall att barnet till exempel lyssnar till ljud, rör sig till en dans och känner puls. Genom bearbetning av intrycken utvecklar barnet sedan ett personligt uttryck. I likhet med Jederlund beskriver Uddholm (2008) att musiken *är* känslor och då vi upplever musik tar upplevelsen sig i uttryck av känslor med ord som sorgsen, glad och varm (Uddholm, 2008, s. 25). I motsvarighet med Jederlund (2007) hävdar språkpedagogen Mallo Vesterlund (2003) att det ryms många områden inom musik. Sång, rörelse och rytm är några exempel. Hon beskriver ytterligare att

musik är något som upplevs i den egna kroppen. Den fungerar som en resonanslåda eller trumma då ljud skapas genom klappningar eller slag på olika delar av kroppen (Vesterlund, 2003, s. 65).

Mats Uddholm (2008), pedagog och musiker, beskriver att musik är ett "flöde". Han förklarar vidare att: "Ett flöde kan röra sig snabbt eller långsamt med aldrig stå helt stilla. Genom att tala om musik som ett flöde innefattar vi även begreppet rörelse" (Uddholm, 2008, s. 23). Bildlärarna Kari Carlsen och Arne Marius Samuelsen (1991), framhåller att musik, som ingår i de estetiska ämnena, är ett språk i meningen att den kan fungera som en kanal för kommunikation. Vidare talar Carlsen och Samuelsen om att musik som språk också är unikt, eftersom det aldrig fullt går att ersättas av något annat språk (Carlsen och Samuelsen, 1991, s. 96).

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att musik verkar vara ett mångtydigt begrepp som kan definieras på många olika sätt. I arbetet kommer vi definiera musik som ett språk som har en personlig prägel, genom att varje individ tolkar och reagerar på musiken på sitt unika sätt. Vår tolkning är att det i musiken ingår flera olika uttryckssätt såsom dans och drama. Då vi i studien nämner ordet musicerande, åtskiljer vi därför inte dessa uttryckssätt.

2. TEORI, TIDIGARE FORSKNING OCH ÖVRIG LITTERATUR

Detta kapitel inleds med en framställning om Vygotskij och sociokulturell teori med betoning på två för rapporten centrala begrepp: interaktion och kreativitet. Därefter följer ett avsnitt om förskola i historiskt perspektiv i relation till gällande läroplan för förskolan, Lpfö 98.

2.1 Vygotskij och sociokulturell teori

Lev S Vygotskij, 1896-1934, är en av förespråkarna för den sociokulturella teorin. Den tar sin utgångspunkt i hans tankar om barns utveckling och lärande, där hans böcker *Fantasi och kreativitet i barndomen* (1995) och *Tänkande och språk* (1999) utgör den forskningsteoretiska grunden för denna uppsats. Vygotskij (i Claesson, 2006, s. 31f) ansåg att lärande och kunskap skapas genom interaktion och samspel med andra i sin omgivning. I *Fantasi och kreativitet i barndomen* (1995) beskriver han ordet kreativitet som en mänsklig aktivitet genom vilken något nytt konstrueras (Vygotskij, 1995). Vidare benämner han två typer av handlingar: reproduktiva (återskapande) och kreativa (nyskapande). Den reproducerande handlingen förknippas med våra tidigare erfarenheter. Den karaktäriseras av att människan upprepar redan tidigare skapade handlingsmönster eller intryck med understöd av minnet. Vygotskij understryker att det i denna handling inte kan skapas någonting nytt (1995, s. 11). Vidare ses ett samband mellan reproduktion och produktion (skapande), då han bedömer barns lärande och utveckling genom att kunskapen växer fram i förhållandet mellan dessa olika handlingsformer.

Vygotskij beskriver kreativitetens betydelse för människan enligt följande:

Om människans aktivitet inskränkte sig till att återskapa det gamla, då vore hon en varelse som bara var inriktad på det förgångna, och hon skulle bara kunna anpassa sig till framtiden i den mån som denna återskapade det förgångna. Det är just människans kreativa aktivitet som gör henne till en framtidsinriktad varelse, som skapar sin framtid och samtidigt förändrar sin nutid (Vygotskij, 1995, s. 13).

Något som ingår i Vygotskijs forskning är den så kallade *proximala utvecklingszonen*. Det är en nivåskillnad som anger vad ett barn förstår och kan lära sig på egen hand och vad som är för komplicerat för barnet att förstå. Barnet kan närma sig denna zon genom samspel med andra som innehar fler erfarenheter. Pedagogens huvudsakliga uppgift består i att ge barnet stimulans till skapande utifrån sina befintliga kunskaper och erfarenheter (Vygotskij, 1999, s. 333).

2.1.1 Kreativitet

Carlsen och Samuelsen (1991) hävdar i sin bok *Intryck och uttryck* att förskolan traditionellt sett lagt tonvikten av musikanvändandet på intryck och reproduktion och desto mindre på barnets eget uttryck och skapande arbete med ljud (Carlsen och Samuelsen, 1991, s. 96). Carlsen och Samuelsen anser att arbete med de estetiska ämnesområdena stimulerar barns individuella upplevelser. I exempelvis musikaktiviteter får barnen möjlighet att använda sina sinnen och agera utifrån ett personligt perspektiv. I enighet med Vygotskij menar Carlsen och Samuelsen att barnen även får möjlighet att bearbeta tidigare upplevda intryck, genom att skapa någonting nytt utifrån tidigare erfarenheter.

Uddholm (2008) talar i sin bok *Pedagogen och den musiska människan* om att det krävs två förmågor för att ett språk ska vara meningsfullt, vilka han benämner *uppleva* och *uttrycka*. Upplevelsen är förenad med intryck samt uttrycket med skapande (Uddholm, 2008, s. 52). Vidare beskriver han att han i sitt arbete med musik och barn ofta har improvisationen som utgångspunkt för att stimulera deras fantasi och kreativitet. Fantasin är i högsta grad förenad med en människas tidigare upplevelser. Ju rikare erfarenhet en människa har, desto större är möjligheten att inta ett improviserande och nyskapande förhållningssätt, vilket även överensstämmer i Vygotskijs (1995) och Jederlunds (2007) tankar.

Fredrik Ullén är professor i kognitiv neurovetenskap. Han beskriver i tidskriften *Skolvärlden* kreativitet som en förmåga att framställa originella och nya idéer (i Bengtsson, 2010, s. 36ff). Vidare hävdar han att ett kreativt klimat kan skapas genom att de vuxnas attityd genomsyras av en genuin entusiasm. Det ska även förekomma en lustfylld känsla i verksamheten och att barnen får uppmuntran av pedagogerna. Enligt Ullén är detta grundläggande förutsättningar som är avgörande för att den kreativa förmågan ska kunna utvecklas (i Bengtsson, 2010).

2.1.2 Samspel

Rostvall och West (2001), forskare i pedagogik, beskriver interaktionen genom två parter som i ett samspel påverkar varandras handlande genom användandet av olika uttryckssätt som till exempel språk, rörelser, blickar, musik och positionering i rummet. Detta kan jämföras med Vygotskij (1995) som menar att interaktionen grundläggs när två eller flera människor samspekar och delar med sig av varandras erfarenheter.

Roger Säljö (2005), professor i pedagogik, beskriver i sin bok *Lärande och kulturella redskap: om läroprocesser och det kollektiva minnet* att social interaktion är centralt för lärande. I sin forskning nämner han ordet *mediering*. Han uttrycker det som en överföring av kunskap, där omvärlden är erfaren (Säljö, 2005, s. 37). I samstämmighet med Vygotskij (1999) hävdar han att det är i kommunikationen med andra i vår närhet som vi delar med oss av varandras erfarenheter. Vidare talar Säljö om att interaktion mellan människor är en grundläggande funktion för mediering och att vi ständigt är medierade resurser för varandra i interaktion (2005, s. 225).

2.1.3 Pedagogens som påverkande faktor

I nedanstående text kommer vi att presentera tidigare förekommande forskare i arbetet och deras syn på pedagogens roll i verksamheten. I relation till Vygotskij, som anser att pedagogens roll bör vara att skapa förutsättningar för att barnets inneboende skaparglädje kan komma till uttryck och förbereda en miljö där barnets kreativitet kan uppstå (1995), kommer vi att beskriva forskarnas uppfattningar kring hur pedagogerna kan skapa förutsättningar för att barn ska få möjlighet att uppleva delaktighet i musiken.

Ulf Jederlund (2007) hävdar i sin bok *Musik och språk* att musiken blir meningsfull för barn då den innehåller ett starkt engagemang och högt värde av närvaro och delaktighet. Han beskriver detta som "[...]att barnet uppfattar den musikaliska situationen som ett meningsfullt samspel mellan henne själv och omgivningen" (Jederlund, 2007, s. 90).

Mats Uddholm (2003) beskriver i sin bok *Pedagogen och den musiska människan* pedagogens roll som en vägvisare vars uppgift är att sända ut budskap till sin omvärld (Uddholm, 2003, kap. 4). Han menar vidare att en vägvisares främsta uppdrag består i att visa att det finns nya vägar genom att handla utifrån nya erfarenheter, då steget från upprepning till nytänkande

uppenbaras. Detta tar sin grund i Vygotskijs (1999) tankegångar om att pedagogens roll bör vara att ge barnet stimulans till skapande utifrån dess befintliga kunskaper och erfarenheter. Den *proximala utvecklingszonen* blir här synbar. Uddholm belyser att det i skapandet finns en möjlighet att misslyckas på vägen. Han understryker att om pedagogen vågar göra fel och visar det inför barnen, vågar de i sin tur även att göra detsamma (Uddholm, 2003, s. 44). Detta är även något som Mallo Vesterlund (2003) i boken *Musikspråka i förskolan: med musik, rytmik och rörelse* och Elisabet Jernström och Siw Lindberg (1995) i boken *Musiklust* instämmer i. Uddholm menar på att det är utvecklande både för en själv som pedagog samt för barnen. Genom att leka med språket i musiken på ett lustfullt sätt, bidrar till att barnen samtidigt tycker att det är roligt. Förmågan att kommunicera växer med detta. Uddholm anser att en trygg atmosfär skapas då vi som pedagoger är öppna för barnens intentioner; vad de vill uttrycka och i vilka former. Han konstaterar att alla pedagoger målmedvetet kan använda sig av musik i verksamheten, då han beskriver detta som: "Även om du upplever dig som en kraxande kråka, inte vet vad som är upp och ner på ett piano och alltid trampar din danspartner på fötterna, har du ändå alla förutsättningar att arbeta med musik" (2003, s. 52).

Carlsen och Samuelsen (1991) påstår i boken *Intryck och uttryck* att det krävs en aktiv och skapande inställning hos de vuxna för att sjunga och spela musik. De vuxna ska ansvara över att ge barnen upplevelser knutna till musikaliska uttryck. För att detta ska kunna vara genomförbart, anser Carlsen och Samuelsen att kontakten mellan barn och vuxna är oerhört viktig. "Gemenskapen mellan barn och vuxna, som sjunger tillsammans, är värdefull" (Carlsen och Samuelsen, 1991, s. 113). Vidare hävdar Carlsen och Samuelsen att situationen som skapas är viktigare än musikens innehåll, och kvaliteten av detta innehåll kan kopplas till hur just kontakten och den gemensamma upplevelsen kommer till uttryck hos barnens och de vuxna sinsemellan (1991, s. 114f). Det går i enighet med Vygotskijs (1995) teori om interaktion och samspel. Carlsen och Samuelsen hävdar att vuxna måste aktivt tillföra nytt stoff. Enligt dem medför det att barnen vidgar musiken som språk och uttrycksätt.

Jernström och Lindberg (1995) betonar i boken *Musiklust* att det är väsentligt att integrera musiken i naturliga kontexter i förskolan. Det hjälper barnen att, utöver de planerade musikaktiviteterna, fortsätta att utvecklas socialt och ge ett ytterligare stöd åt begreppsutvecklingen. Som pedagog är det i musikskapandet viktigt att utgå från barnens idéer samtidigt som pedagogen själv bidrar med sina idéer. Den proximala utvecklingszonen (Vygotskij, 1999; Jernström och Lindberg, 1995) blir här synbar då även nya idéer kommer fram i den gemensamma skapandeprocessen mellan pedagog och barn. Pedagogen bör i musikaktiviteter, enligt Jernström och Lindberg vara engagerad, tillåtande, uppmuntrande och lyhörd inför barnen. Allt detta gör att barnen känner delaktighet, trygghet, inflytande och får utvecklas efter sina förutsättningar (Jernström och Lindberg, 1995, s. 12). Jernström och Lindberg hävdar att den kreativa processen i samspelet mellan pedagog och barn både kan bli spännande och annorlunda om pedagogen vågar frambringa musiken på ett prestigelöst sätt. Därför anser Jernström och Lindberg att man som pedagog nödvändigtvis inte behöver vara professionellt kunnig inom musikområdet för att använda musik i förskolan (1995, s. 11).

Enligt Mallo Vesterlund (2003) ska musik som leds av pedagoger genomsyras av glädje. Om pedagogen visar barnen att hon/han tycker att det är roligt, smittar det även av sig på dem. För att upprätthålla en ordning i glädjens tecken är det av vikt att pedagogerna även lyckas skapa en tillåtande atmosfär där termer som rätt eller fel inte existerar (Vesterlund, 2003, s. 18ff). Vidare framhåller Vesterlund att det krävs engagerade pedagoger för att fånga barnens intresse. I likhet med Jernström och Lindberg (1995) anser Vesterlund (2003) att pedagogen bör ha ett öppet sinne för barns tankar och idéer.

2.1.4 Sammanfattning

Vi har i början av detta kapitel redogjort för Vygotskijs syn på kreativitet samt interaktionen och samspelets betydelse för lärandet. Därefter har vi under *kreativitet*, *samspel* samt *pedagogen som påverkande faktor* i tidigare forskning redogjort för ett antal forskare som anammat, tolkat och utvecklat Vygotskijs teori. De har studerat musik i förhållande till kreativitets- och interaktionsbegreppen samt pedagogens roll ur ett sociokulturellt perspektiv.

I våra analyser och diskussioner kommer vi att använda begreppen kreativitet och interaktion på följande sätt: *kreativitet* i bemärkelsen nyskapande, vilket innebär att någonting nytt skapas med utgångspunkt från tidigare erfarenheter. *Samspel* i meningen interaktion och dess betydelse för att en atmosfär, präglad av delaktighet, ska kunna införlivas. *Pedagogen som påverkande faktor* kommer att beskriva hur pedagogen kan skapa förutsättningar för att barn ska få möjlighet att uppleva delaktighet i musiken, samt möjliggöra för att barnets kreativa förmåga kan komma till uttryck. Gränsen mellan delaktighet och kreativitet är inte alltid självklar då man både kan vara delaktig och kreativ.

2.2 Förskola och musik i historiskt och nutida perspektiv

I följande avsnitt behandlas musikens roll framställd i *Barnstugeutredningen* (SOU 1972). Därefter beskrivs musikens roll i *Läroplan för förskolan, Lpfö 98*. Avsnittet avslutas med en sammanfattning över hur musikens roll i dagens läroplan förhåller sig till synen på musik i *Barnstugeutredningen*.

2.2.1 Barnstugeutredningen

Barnstugeutredningen (Nationalencyklopedin, 2010) är en statlig utredning, med slutbetänkande år 1975, vilken ledde till förskolelagen som innebar att alla barn från sex års ålder hade rätt till allmän förskola. Ett avsnitt i ett betänkande avgivet av 1968 års barnstugeutredning (SOU 1972:26) handlar om det pedagogiska förhållningssättet till barn. Det står här formulerat att om pedagogen har en tillåtande och generös attityd till barn, skapas förutsättningar för en pedagogik som utgår från ett samspel mellan barn och vuxna. Vidare betonas att pedagogerna bör ordna miljön så att den inbjuder barn till bearbetning av tidigare erfarenheter samt till kreativitet. I samma betänkande (SOU 1972:26) finns en underrubrik till "Lek och aktivitet" som är "Musik: höra och göra ljud" (SOU 1972:26, s. 211ff). Med en omfattning på omkring två sidor, står det formulerat om musikens roll i förskolan. Musiken betraktas som en viktig del i förskolans verksamhet där rytm, rörelse, ljud, ljudskapande och musik bör utgöra dagliga inslag. Vidare står det att det pedagogiska arbetet med musik ska utgå från barnen, som bör få möjlighet att uppleva musik regelbundet i verksamheten. "I en stimulerande och uppmuntrande miljö i gemenskap med andra upplever barnen musik som ett naturligt medel att motta intryck genom att uttrycka sig med" (SOU 1972:26, s. 212). Ytterligare står det formulerat att musikinstrument bör finnas tillgängliga för barnen, detta för att de själva spontant ska kunna musicera i verksamheten. Barnen ska även få inspiration till sitt skapande samt en ökad sångrepertoar genom att pedagogerna arrangerar korta och organiserade sångsamlingar med ett varierat utbud av sånger.

2.2.2 Dagens läroplan för förskolan

I *Läroplanen för förskolan, Lpfö 98* (Utbildningsdepartementet, 2006), finns två formuleringar där ordet musik står uttryckt, samt några formuleringar som behandlar ett vidgat språkperspektiv där det går att urskilja att musik ingår. I läroplanen står det att förskolans uppdrag är att skapa och kommunicera med hjälp av olika uttryckssätt såsom bland

annat rörelse, sång och musik. Dessa uttryckssätt ska ses som hjälpmedel till barns lärande och utveckling. Vidare finns det strävansmål vad gäller rörelse, sång och musik och läroplanen beskriver dessa med utgångspunkt i förskolans strävan att varje barn ”utvecklar sin skapande förmåga och sin förmåga att förmedla upplevelser, tankar och erfarenheter i många uttrycksformer” (Utbildningsdepartementet, 2006, s. 9). Vidare står det att: ”Miljön skall vara öppen, innehållsrik och inbjudande” (Utbildningsdepartementet, 2006, s. 8). Med hjälp av detta kan bland annat kreativiteten främjas.

2.2.3 Sammanfattning

I både *Barnstugeutredningen* och *Läroplanen för förskolan* står det uttryckt att musiken ska vara en del av förskolans verksamhet. *Barnstugeutredningen* ger emellertid uttryck för att musiken betraktas som en viktig del i verksamheten. Att ha barnens intresse som utgångspunkt i arbetet är gemensamt för både *Barnstugeutredningen* och *Läroplanen för förskolan*. I *Barnstugeutredningen* står det dock att det pedagogiska arbetet med musik ska utgå från barnen, vilket *Läroplanen för förskolan* inte uppmärksammar.

Vi ser att omfattningen kring musik i förskolans verksamhet har minskat radikalt, från *Barnstugeutredningens* två sidor, till *Läroplanen för förskolans* få antal meningar. Vi ser också att det inte enbart är antalet tecken som har minskat, utan även formuleringarnas innebörd. Vår tolkning är att musikens roll i *Barnstugeutredningen* har en större betydelse.

Begreppen kreativitet och samspel, som vi använder oss av i arbetet, är varken i *Barnstugeutredningen* eller i *Läroplanen för förskolan* direkt kopplade till musik. Däremot förekommer begreppen i andra sammanhang och beskriver då verksamheten i stort.

3. METOD

I följande avsnitt presenteras och motiveras metodval för undersökningen, urval av undersökningsgrupp samt beskrivning av genomförandet med observationer och intervjuer. Därefter ges en beskrivning av metodvalens tillförlitlighet och giltighet för undersökningen. Kapitlet avslutas med etiska överväganden som vidtas i studien.

3.1 Metodval

Studien har genomförts utifrån två olika metoder: intervju och observation. Val av metod stöds av *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap* av Staffan Stukát (2007) och hans tankar kring metodval då han hävdar att valet inte ska baseras på personligt tycke, utan att det är undersökningens frågeställningar som ska styra metodvalet (Stukát, 2007, s. 36). Vi ansåg därför att våra metodval, intervju och observation, vara relevanta för att besvara våra frågeställningar. Vi kommer i följande underrubriker att presentera metoderna närmare samt ge en beskrivning av dess användningsområden.

3.1.1 Intervju

Då en stor del av arbetets syfte och frågeställningar går ut på att synliggöra pedagogers tankar, föreföll metoden *intervju* vara ett bra alternativ (Stukát, 2007, s. 36ff). Vi valde att använda oss av en semistrukturerad intervjumetod vilket innebär att vi hade utformat en frågemall som vi utgick från under intervjun, där visst utrymme för omformulering och följdfrågor fanns. Omformuleringar används för att frågorna ska passa in med vad informanten (den intervjuade pedagogen) tidigare har sagt. Följdfrågor används för svaren ska bli mer utvecklade och tydliga för läsaren (2007, s. 39).

Nackdelarna med metoden är att svaren är beroende av frågorna och vi behövde därför vara noga med frågeformuleringarna. Svaren vi fick behövde inte nödvändigtvis vara sanningsenliga då intervjupersonen medvetet eller omedvetet kan hålla inne på information (Stukat, 2007, s. 49f). Genom metoden *observation* kunde vi få reda på hur några av informanternas utsagor kunde visa sig i praktiken.

3.1.2 Observation

Metoden observation är lämplig för att ta reda på vad individer faktiskt gör och fungerar därför som ett komplement till intervjun. Vi har använt oss av två olika observationer: en strukturerad observation samt en deltagande observation. Enligt Stukát (2007) har observatören under en strukturerad observation en tydlig fokus på vad han/hon har som avsikt att iaktta. Vidare beskriver Stukát att observatören bör hålla sig på ett behörigt avstånd för att inte påverka de observerade (Stukát, 2007, s. 49). I en deltagande observation deltar observatören i en situation som han/hon är intresserad av. Observatören bör i möjligaste mån undvika att störa eller förändra den aktuella situationen.

De nackdelar som finns med observation som metod, kan vara att den är tidskrävande och att de observerade kan agera annorlunda jämfört med vad de normalt brukar göra. Det kan ha sin grund i att de har vetskapen om att de är observerade och vad observatören iakttar (Stukát, 2007, s. 49f). Metoden kan dessutom ha svårigheter med att fånga upp tankar hos de observerade då den har som mål att observera yttre beteenden. Dock är detta en av intervjumetodens styrkor och de två metoderna, intervju och observation, kompletterar således varandra här.

3.2 Urval

Den population vi undersöker är förskolepedagoger som arbetar på musikinriktade förskolor. Samtliga förskolor som ingår i studien är på något sätt inriktade på musik i sina verksamheter. I inledningen av vårt arbete kontaktade vi ett flertal kulturhandledare och musikhandledare som kunde hänvisa oss till rektorer på musikinriktade förskolor för vidare kontakt.

Efter en del sökande lyckades vi få tag på tre förskolor: en mindre förskola på två avdelningar och två större förskolor på fem avdelningar vardera. En av de större förskolorna visade sig dock inte vara relevant för vår undersökning, då den inte uppfyllde våra krav på den population som vi undersöker. På de två förskolor som återstod, besökte vi tre avdelningar: en avdelning på den mindre förskolan och två avdelningar på den större. På den större förskolan besökte vi två avdelningar där den ena bestod av barn mellan 1-3 år och den andra, 3-5 år. På den mindre förskolan var åldrarna på barnen 1-3 år.

I våra observationer har vi fokus på samtliga pedagoger i de tre arbetslagen, där totalt elva pedagoger ingår. Vi har valt att inte intervjua alla pedagoger, utan en pedagog per arbetslag som också är delaktig i hela verksamheten. På detta sätt kan vi få inblick i pedagogernas tankar kring musik på respektive avdelning.

3.3 Genomförande

I följande avsnitt kommer vi att presentera hur det gick till när vi samlade in data med hjälp av våra två metoder: intervju och observation.

3.3.1 Hur intervjuerna gick till

Som en förberedelse inför intervjuerna, genomfördes en intervju med en musiklärare som vi båda tidigare har haft i vår lärarutbildning. Motivet till intervjun var, att vi ville formulera frågor som inte var för ledande, men som ändå kunde ge svar på våra frågeställningar. Dessutom hade vi fått önskingar från förskolorna att intervjun skulle hålla sig någorlunda kort och vi konstruerade vår intervjumall därefter.

Intervjufrågorna, se Bilaga 1, utformades på grundval av vårt syfte och vår problemformulering där vi vill få reda på hur pedagogerna tänker kring och arbetar med musik, i ljuset av kreativitet och barns delaktighet. Hur pedagogerna förhåller sig till barns delaktighet i musiken och stimulerar barn till kreativitet i dito, bedömer vi som primärt. Intervjufrågorna har därför formulerats på ett sådant sätt som gör att vi kan få de svar på de områden som utgör grunden för detta arbete, vilka är: *barns delaktighet*, *kreativitet* samt *påverkan* i verksamheter och aktiviteter som rör musik. Barns delaktighet innebär att vi har fokus på pedagogernas förhållningssätt till barns delaktighet i musiken. Vi betraktar här pedagogernas samspel med barn och om de skapar förutsättningar för interaktion. Kreativitet innebär att vi intar fokus på pedagogernas förhållningssätt till kreativitet i musiken. Påverkan innebär att vi tar fokus på hur pedagogernas förhållningssätt påverkar verksamheten, i ljuset av kreativitet och barns delaktighet i musiken. Dessa inriktningar kommer att användas i analyserna.

Följdfrågor användes för att få de informanterna att berätta vidare om specifika ord de tidigare nämnt. Därigenom får vi möjlighet att ta del av deras tankar kring såsom hur de arbetar med musik i verksamheten och hur de ser på barns initiativ till musik.

Samtliga intervjutillfällen bestod av två intervjuare och en informant. Samtliga intervjuer genomfördes i ett avskilt rum på respektive avdelning. Vi tänkte oss därmed att intervjun kunde genomföras så ostört som möjligt samt vara en bekväm plats för informanten.

En diktafon (bandspelare) användes för att registrera samtalet under intervjun. Vi använde även ett anteckningsblock för att notera betydelsefulla ord och kroppsliga uttryck, såsom miner och gester. Samma dag, efter varje genomförd intervju, transkriberades inspelat intervjumaterial. Transkriberingarna sammanfogades med eventuella anteckningar som fördes under intervjun.

3.3.2 Hur observationerna gick till

Vår tanke, innan vi gick ut till verksamheterna, var att använda oss av en observation som lutade åt det strukturerade hållet. Målet var att vi ville hålla distans från pedagogerna och barngruppen och därigenom inte störa verksamheten. Då vi väl kom ut till förskolorna var vi nödgade att pendla mellan strukturerad observation och deltagande observation då barnen visade nyfikenhet inför oss. Vi har dock försökt att hålla oss till den strukturerade observationsmetoden, men de tillfällen vi upplevde som svårast att hålla oss i periferin var främst under samlingarna. Vi har dessutom inte med några tillfällen i våra analyser där vi direkt är delaktiga till någons agerande.

Vi besökte varje förskola under en förmiddag och det första vi gjorde när vi mötte pedagogerna var att mer detaljerat berätta om vårt syfte med undersökningen. Under besökstiden följde vi pedagogerna i deras verksamhet för att se om, när och hur de använde musik. I syfte att hålla oss inom fokus har vi haft våra tre inriktningar i åtanke: *barns delaktighet, kreativitet* samt *påverkan*. Vi förde även anteckningar för att inte gå miste om detaljer i observationerna. Observationerna transkriberades samma dag som dess genomförande i fältdagboken.

3.4 Forskningsetiska överväganden

Enligt Vetenskapsrådet (2002) finns två genomgripande krav som samhället ställer på att forskning bedrivs. *Forskningskravet* talar bland annat om att forskning ska bidra till att befintliga kunskaper utvecklas. *Individskyddskravet* innebär i princip att forskning ska utövas på ett sådant sätt att den inte utsätter individen för psykisk eller fysisk skada.

I vår undersökning har vi använt oss av individskyddskravet utifrån Vetenskapsrådets (2002) grundprinciper. Dessa innebär att urvalsgrupperna för undersökningen ska bli informerade om undersökningens syfte och de får på frivillig basis i förväg bestämma huruvida de vill delta i undersökningen eller inte. Vidare beskrivs att, för studien aktuella undersökningsobjekt, inte ska kunna gå att identifiera och där anonymiteten är väsentlig. Deltagande förskolor och informanter för studien är därför fingerade. Insamlat material från undersökningsgrupper ska enbart få användas i forskningssyfte. I vårt fall raderas intervjuinspelningar efter att data har transkriberats.

3.5 Tillförlitlighet och giltighet

I följande avsnitt kommer vi att redogöra för metodvalens tillförlitlighet och giltighet för undersökningen.

3.5.1 Metodvalet – semistrukturerad frågeundersökning

Inför varje intervju var vi noga med att ge informanterna information om undersökningens syfte. Därigenom fick de även reda på undersökningens fokus, vilket således möjligen kan ha påverkat hur informanterna har formulerat svaren. Informanterna kan ha besvarat frågorna på ett sätt som de trodde att vi behövde eller ville veta. Vi försökte att inte direkt nämna de inriktningar som gör sig gällande i studien: *kreativitet*, *samspel* och *pedagogen som påverkande faktor*, utan istället i samtal och under intervjuer formulera frågor som har relation till begreppen. Därmed anser vi att våra intervjufrågor inte är av förutsägbar karaktär. Samtliga informanter har i intervjuerna fått bidra med sina personliga tankar och åsikter.

Som vi tidigare nämnt är det av vikt att frågorna formuleras på ett lämpligt sätt då intervju svaren är bundna till våra frågor. Informanten måste dels förstå frågornas innehåll, dels uppfatta frågan på det sätt som var meningen. När det gäller frågornas formulering bör man tänka på att undvika bland annat ledande frågor som innebär att den utfrågade styrs till ett visst svar. Intervjuaren bör också vara medveten om att sättet frågorna framförs, med uttal och gester, kan vara ledande (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson och Wängnerud, 2007 s. 266). I våra intervjuer inträffade det dock, att vi vid några enstaka tillfällen framförde ledande frågor. Anledningen var att vi ansåg att svaren vi fått kunde ha tolkats på olika sätt och de ledande frågorna förekom därför som ett förtydligande.

3.5.2 Metodvalet – strukturerad observation och deltagande observation

Pedagogernas medvetenhet om undersökningens syfte och vår närvaro under verksamheter och aktiviteter som rör musik, kan ha påverkat pedagogernas förhållningssätt till barnen. Därigenom kan resultatet av våra observationer möjligen ha färgats på grund av detta. Pendlandet mellan strukturerad observation och deltagande observation kan även ha påverkat hur pedagoger och barn har agerat. Vi kan tänka oss att pedagogerna har arbetat något mer med musik under vår närvaro. Dock tror vi inte att detta kan ha påverkat resultatet, då vi var ute efter pedagogernas tankar bakom det praktiska utförandet.

3.5.3 Sammanfattning

Resultatet är baserat på semistrukturerade intervjuer, strukturerade samt deltagande observationer. Vi anser resultatet vara mycket tillförlitligt. Det beror på att vi i observationerna kan styrka majoriteten av informanternas uttalanden som framkommit i intervjuerna. Eftersom urvalsgruppen är begränsad till två förskolor med musikinriktning, är vi medvetna om att undersökningens giltighet inom en större population också är avgränsad. Resultatet är därför inte generaliserbart.

4. RESULTAT

I följande avsnitt kommer studiens empiriska del att presenteras och analyseras. De tre besökta avdelningarna introduceras separat och presentationerna inleds med en rumsbeskrivning samt en kort beskrivning av informanten. Därefter följer en intervjuanalys. Intervjuerna kommer inte att presenteras i rapporten, utan utvalda delar av dem läggs under *Bilagor*. Delar av observationerna kommer att presenteras och analyseras. Presentationen och analysen av varje avdelning avslutas med en kort sammanfattning där intervju- och observationsanalys förs samman från respektive avdelning. I samtliga analyser förekommer tre olika teman: barns delaktighet, kreativitet samt påverkan. Kapitlet avslutas under rubriken 4.4 Sammanfattning, där de tre undersökta avdelningarnas likheter beträffande arbetssätt och tankar kring musiken redovisas.

4.1 Djembetrumman – beskrivning av avdelningen och informanten

På förskolan finns fyra deltidsanställda. Barngruppen består vid tillfället för vårt besök av tio barn i åldrarna 1-3 år. Förskolan består av tre rum, varav ett mindre och ett större samlingsrum samt ett kök. I de båda samlingsrummen är djembetrummor (afrikanska trummor) utplacerade på golvet, gitarrer och ukulele finns upphängda på väggarna. På en av hyllorna i det stora samlingsrummet finns andra mindre instrument utplacerade.

Förskolan har varit musikinriktad i cirka 13 år. Informanten Dennis har varit anställd på förskolan i fyra år och han är deltidsanställd. Tidigare har han arbetat med ungdomar och musik på en fritidsgård.

4.1.1 Djembetrumman – intervjuanalys

I början av intervjun ber vi Dennis att beskriva, med tre ord, hur verksamheten arbetar med musik. Han svarade: glädje, samhörighet och viss galenskap.

Barns delaktighet

Under intervjun kan vi se att Dennis har fokus på barnens delaktighet och att han ger uttryck för att låta barnen yttra sig i den pedagogiska verksamheten. När vi ber honom beskriva verksamheten med musik, väljer han orden: glädje, samhörighet och viss galenskap. När vi sedan ber honom berätta hur ordet glädje kan uttrycka sig i verksamheten, säger han bl.a. "[...] att man inte hamnar i det där att man säger till barnen: sitt stilla, och, utan att man hela tiden är lyhörd för vad är det som händer, egentligen". Vidare säger han: "att man lyssnar på barnen också: Aha ni vill sjunga, även om man inte har tänkt sig det så: Aha ni vill sjunga den låten, då tar vi den. Alla ska känna att de är med". Han avslutar vår fråga om glädje genom att säga: "Faktiskt det är liksom målet, känna att man gör något ihop". När vi frågar om ordet samhörighet kommer han in på respekt och han berättar om barnens respekt gentemot varandra.

Under intervjun får vi också inblick i informantens musikskrivande. Han berättar hur han i verksamheten skriver ner låtidéer och att texten kan komma från barngruppen. Inspirationen kan komma från något barngruppen pratar om under ett tillfälle, som bajs, eller så kan inspirationen komma från barnens: "hela meningar och ibland bara något resonemang".

Kreativitet

Vi kan se att Dennis är kreativ i sitt musikanvändande då han berättar att han brukar skapa nya sånger som har sitt ursprung i barnens frågeställningar, intressen eller saker de sagt. Han säger att man måste vara snabb på att få ner sina och barnens tankar: ”Får jag en textidé, hugger ett papper och de orden [...], fort få ner det på papper helt enkelt”.

Påverkan

Verksamheten har ett förstående förhållningssätt till barns handlande och mening med handlandet. Dennis lyfter fram sitt förhållningssätt då han säger att ”det är jätteviktigt som pedagog att vara oerhört lyhörd, att man inte hamnar i det där att man säger till barnen (härmar en sträng pedagog) sitt stilla!”

Under intervjun frågar vi Dennis om de i verksamheten har musik utöver det planerade och vi får då reda på att så är fallet. Han säger: ”sen är det skönt att vara spontan också. Det är väl mer att fånga tillfället. Nu sitter de vid trummorna här eller nu sjunger de den här låten, då plockar jag fram någon trumma eller någon gitarr och så sjunger vi”. Han säger vidare: ”det är väl därför det spontana är skönt, att man fångar, man fångar stunden.”

Verksamheten har inga fasta gränser för när musiken ska användas utan Dennis berättar att de kan musicera när som helst. När vi ställer frågan om inplanerad musik så är delar av svaret: ”Men spontant kan det bli också sådär. Så, inplanerat en gång, men sen mer”.

4.1.2 Djembetrumman – observation

Under den fria leken ser vi att en av pedagogerna noterar att ett par barn visar intresse för att vilja spela musik. Det tar sig i uttryck när de pekar på ett par ukulele som hänger på väggen. Pedagogen tar ner instrumenten och ger dem till barnen, som tar med sig instrumenten in till det mindre samlingsrummet. Där hämtar barnen var sin djembetrumma och bok. De lägger trumman ned och sätter sig på den. Boken placeras de framför trumman (som ett nothäfte). De spelar på sina djembetrummor och ukuleles samtidigt som de sjunger något som påminner om sången ”De tre bockarna Bruse”. De uttrycker stor glädje, engagemang och är fokuserade i sin musikaliska aktivitet. Under tiden vi står och observerar aktiviteten, kommer en annan pedagog i arbetslaget fram till oss. Hon berättar att när de började ha instrument framme, kunde det i barngruppen vara högljutt. Hon berättar vidare att barnen nu har börjat lära sig att hantera instrumenten.

Senare på dagen är det samling. Till skillnad från tidigare samlingar består denna samling av ett fler antal barn, då avdelningen får besök av grannavdelningen. Det är Dennis, pedagogen som vi tidigare intervjuat som genomför samlingen. Han börjar samlingen med att samla samtliga barn i en ring. Efter att ha presenterat en liten hustomte för barnen, sätter han sig gränsle över en djembetrumma, placerar ett nothäfte framför trumman och börjar spela och sjunga tillsammans med barnen. Repertoaren består till stor del av egenkomponerade sånger som karaktäriseras av ett fartfyllt tempo. Låtarna tar sin utgångspunkt i vuxna som samtalar med varandra och om bajs. Dennis och barnen genomför även ett par klassiska låtar som ”Imse vimse spindel” och ”Midnatt råder”. Under mitten i en av sångerna ställer sig ett av de yngre barnen upp och hoppar. Ett par barn följer efter och börjar också hoppa i takt till musiken och det tar inte lång tid tills ett fler antal barn gör likadant. Dennis ler belåtet åt barnen och sjunger och spelar ännu starkare. Barngruppen börjar också sjunga starkare i de sista verserna. Då sången är genomförd klappar samtliga deltagare under samlingen ljudligt.

Under samma samling, i slutet av en sång, fortsätter ett barn att göra en refrängs ljud och rörelser. Dennis pekar på barnet och börjar sedan tydligt att göra samma ljud och rörelser. De övriga barnen följer efter och refrängen sjungs om på nytt. Refrängen upprepas ett par gånger tills sången är genomförd.

4.1.3 Djembetrumman – observationsanalys

Barns delaktighet

Vi ser att avdelningens musicerande inte är tidsbundet till samlingen, utan pedagogerna är lyhörda till när barnen har intresse för att musicera. Detta blir synligt under den fria leken då en av pedagogerna hjälper några barn som vill spela på ukuleles. Vi ser även att pedagogen har ett tillåtande förhållningssätt när barnen hämtar djembetrummor. Ytterligare något vi noterar är att barnen lägger trummorna ned och sätter sig på dem när de spelar. De placerar också en sagobok framför trummorna. Samma handlande ser vi senare under samlingen då Dennis lägger ett nothäfte framför en djembetrumma.

Barnens delaktighet i musicerandet visar sig även under den planerade samlingen. Vi kan se att Dennis har ett tillåtande förhållningssätt då ett av de mindre barnen tar initiativ till att hoppa och dansa till en sång. Hans respons på detta är att på ett tydligt sätt visa att han ställer sig positiv till barnets initiativ. Detta visar han genom att uttrycka glädje och spela och sjunga med mer kraft. Ett annat tillfälle under samlingen som åskådliggör Dennis förhållningssätt till barns delaktighet i musikskapandet, är när ett barn fortsätter att sjunga och göra rörelser till en sångs refräng. Han fångar upp barnets initiativ och förlänger sången som annars skulle ha ändats.

Kreativitet

Under observationen synliggörs barnens kreativitet i musiken tydligare än i intervjun. Vi kan se under den fria leken hur barnen experimenterar med sång, ukulele, trummor, noter och samspelet mellan instrumenten och barnen emellan. Pedagogerna är passivt deltagande och stöttande i barnens kreativa initiativ.

Dennis, som håller i samlingen, är även öppen för kreativa förslag i musiken. Detta tar sig i uttryck då han formar de låtar som sjungs efter de förslag som kan tänkas komma från barngruppen under sångens gång. Vi ser att han är tillåtande när barnen börjar dansa och hoppa och att han uttrycker detta genom att le och sjunga starkare. Ett till synligt exempel på när han fångar upp ett barns initiativ till kreativitet, är när ett barn fortsätter sjunga och göra rörelserna till en sångs refräng. Här ändras sångens struktur efter att han fångat upp barnets uttryck.

Vi får även möjlighet att lyssna på några av de egenkomponerade sångerna Dennis berättar om under intervjun. Vi kan se att låtarnas tema och texter har hämtats från barnens vardag. En av låtarna handlar om hur vi vuxna låter då vi pratar med varandra och refrängen går ungefär såhär: Bla, bla, bla. Låtarna visar på hans kreativitet i musikanvändandet.

Påverkan

Redan då vi gör entré på avdelningen, lägger vi märke till instrument och hur dessa är placerade i rummet. Trummorna står på golvet som barnen kan hämta. Observationen visar också att pedagogerna är tillåtande när det kommer till att låta barnen använda instrumenten själva. Detta tillåtande arbetssätt fortsätter under den mer planerade samlingen vi observerar.

4.1.4 Djembetrumman – sammanfattning

Barns delaktighet

Intervjun och observationen visar, att arbetslaget har fokus på barnens delaktighet och rätt att uttrycka sig i musiken. Pedagogerna på avdelningen har ett tillåtande förhållningssätt till barnen och är lyhörda inför barnens musikaliska initiativ.

Kreativitet

Vi kan se att pedagogen Dennis är kreativ i sitt musikanvändande i verksamheten. Genom intervjun får vi reda på hur han skapar musik med hjälp av barnens tankar och via observation får vi se när gruppen genomför de egenskapade sångerna.

Dennis förhållningssätt till barns musikskapande, medför att barnen är kreativa i sitt musikanvändande. Han fångar upp barnens initiativ som gör det möjligt för samtliga i gruppen att prova och utveckla det kreativa förslaget. Barnen ges möjlighet att genom olika uttrycksformer arbeta med musik, såsom sång, dans, trummor och ukulele. Pedagogerna arbetar även med musikens dynamik som kraft, fart och skiftande tonläge.

Påverkan

Pedagogernas användande av musik är inte tidsbundet till en samling, utan musicerandet förekommer utöver de planerade aktiviteterna. Avdelningen är uppbyggd på ett sådant sätt som gör att det underlättar för barnen att musicera när de vill och vi ser i observationen att barnen musicerar med varandra under den fria leken.

Pedagogerna i verksamheten visar respekt för barns handlande. Under intervjun framkommer det att pedagogen Dennis försöker skapa en förståelse för barnens agerande istället för att tillrättavisa dem. Observationen visar, att pedagogerna tar vara på barnens tankar och har ett tillåtande förhållningssätt.

4.2 Maraccasen – beskrivning av avdelningen och informanten

Avdelningen består av 16 barn i åldrarna 1-3 år och personalen består av tre pedagoger som arbetar heltid. Vid tillfället för vårt besök finns tio barn samt tre pedagoger. Avdelningen har ett stort matsalsrum, ett mellanstort samlingsrum och två mindre rum som används som målarrum/lektrum. Avdelningen brukade ha djembetrummor tillgängliga, men på grund av deras tyngd och barn som gjorde sig illa på dem, står de för närvarande i målarrummet dit barnen endast får tillgång med sällskap av vuxen. Pedagogerna visar oss också några exempel på instrument som barnen har gjort.

Förskolan har funnits i åtta år och har varit musikinriktad under hela perioden. Informanten Märta har varit anställd på förskolan i tre år. Hon har inte arbetat med musik på detta sätt innan hon började på denna förskola.

4.2.1 Maraccasen – intervjuanalys

När vi bad Märta att beskriva hur verksamheten arbetar med musik, svarade pedagogen ofta, glädjefullt och inkonsekvent.

Barns delaktighet

I intervjun framgår det att samtliga pedagoger i arbetslaget är lyhörda inför barnens behov. Märta säger: "[...] vissa dagar så ser man att, är de studsiga så får man göra andra sånger och funkar det så gör man så". Senare poängterar hon att: "[...] man kan inte alltid tänka ut i

huvudet innan att (härmar en pedagog) så här gör jag idag. Det kanske inte funkar den dagen.” Vidare säger hon: ”Att det inte liksom är (härmar en sträng pedagog) klockan nio och trettio har vi sångsamling och den ser ut så här (håller fram händerna så de formar väggarna av en låda).” Märta förhållningssätt tyder på att hon återigen visar öppenhet för det barnen uttrycker och anpassar verksamhetens innehåll därefter.

Ett av nyckelorden, som Märta beskriver att verksamhetens musicerande genomsyras av, är inkonsekvens. Märta ger exempel på detta då hon säger att sångsamlingar inte behöver genomföras under en viss tidpunkt, utan när det passar barnen och de har möjlighet att få välja vilja sånger de vill sjunga. Å andra sidan kan viss konsekvens förekomma under inskolningarna, där samma sånger upprepas och där samma pedagoger har hand om de aktuella barnen.

När vi frågar Märta om hur barnens initiativ till musik kan komma till uttryck, kretsar svaret mycket kring trummorna. Hon berättar att de tidigare var tillgängliga för barnen men att det för närvarande är begränsad tillgänglighet till trummorna, med anledning av skaderisk.

Kreativitet

Vi ser att barnens kreativitet kommer till uttryck när Märta talar om glädje. På frågan om hur glädjen kan komma i uttryck säger hon: ”ja det tydligaste tycker jag är att barnen har musiksamlingar själva”. Hon visar också att arbetslaget stödjer barnens kreativitet då hon säger: ”vi har en sångsamling varje dag.[...] Men det är klart, har barnen redan börjat så hakar vi på och då har vi haft den.”

Pedagogerna använder sig av kreativitet i musiken då de sjunger om vad de gör med barnen. Ett exempel som Märta ger oss är då hon säger: ”börjar jag och sjunga ”nu ska vi städa” så hakar ju de andra på.”

Påverkan

Märta ser skillnad på hur man arbetar här än på andra icke musikinriktade förskolor. När vi frågade om hon hade arbetat med musik på detta sätt innan hon blev anställd på denna avdelning så fick vi svaret: ”Nä, mer traditionellt”.

Musiken används hela tiden i verksamheten. Det kommer till uttryck då Märta säger: ”Och man sjunger när man byter blöjor, eller man kan sjunga när som helst, hux flux så har vi disco på eftermiddagen”. Ett exempel som hon ger oss är att de brukar sjunga en speciell städsång. Då är barnen medvetna om att det är dags att städa.

4.2.2 Maraccasen – observation

En stund in på vår observation då pedagogerna och barnen ska städa på avdelningen, börjar samtliga pedagoger att sjunga på en städransa som de har hittat på. Barnen sjunger med. Både pedagoger och barn städar i rummen samtidigt som de sjunger.

Efter städningen är det morgonsamling. Barnen och pedagogerna sätter sig i en ring på golvet inne i samlingsrummet. Samlingen styrs av två pedagoger, en som har gitarr och en som sitter med en tygpåse. Pedagogen med tygpåsen tar upp olika mjuk-/leksaksdjur ur påsen. Därefter börjar pedagogerna sjunga sånger om djuren. För det mesta är det pedagogerna som sjunger och inte barnen, vissa barn är dock med och gör rörelser. Efter ett par sånger får barnen önska

egna val av sånger som de vill sjunga. På dessa sånger är fler barn med och sjunger och nästan alla är med och gör rörelser till sångerna.

Ett av barnens förslag är att spela upp en låt från en CD-skiva som barnen kan dansa till. En av pedagogerna har tagit med sig en låt hemifrån som hon tidigare hört att några barn har nämnt, vilken är låten barnet har som önskemål att få lyssna på. Pedagogerna och barnen lämnar samlingsringen och sprider ut sig i rummet. Musik från CD-spelaren aktiveras och samtliga i rummet börjar dansa. Under dansen är barnen engagerade och pedagogerna inspireras av barnens dansrörelser och tar efter.

Efter samlingens genomförande hör pedagogen med barnen om de vill vara kvar i rummet. Några barn svarar ja och pedagogen tar fram kuddar och sjalar som barnen kunde använda. Därefter sätter pedagogen på musik och barnen börjar utföra sin aktivitet i form av dans och lek. Barnen uttrycker glädje och engagemang under aktiviteten.

4.2.3 Maraccasen – observationsanalys

Barns delaktighet

Pedagogens förhållningssätt till barns delaktighet i musiken skiftar under samlingens gång. Samlingen börjar med att pedagogerna väljer sånger. Vi ser då att barnen visar mindre intresse att delta i sjungandet och de tillhörande rörelserna. Barnens intresse och delaktighet ökar dock när pedagogerna senare bjuder in dem att välja egna sånger som gruppen får sjunga. Pedagogerna är lyhörda för barnens förslag och även förslag som innebär att de måste bryta upp ringen de sitter i. Ett av förslagen är nämligen att lyssna och dansa till en CD-skiva, ett förslag som pedagogerna lyssnar på och genomför med barnen.

Kreativitet

Under observationen lägger vi märke till att pedagogerna sjunger i och om de vardagliga aktiviteter de genomför med barnen. Under städningen ser vi att pedagogerna använder sig av en sång som de själva har skapat.

Vi ser att pedagogerna är öppna för barnens förslag till uttryck. Under samlingen, när gruppen dansar till en låt från CD-spelaren, ser vi att pedagogerna tar efter barnens rörelser till musiken som spelas.

Påverkan

Våra observationer visar, att musiken, utöver den planerade musiksamlingen på morgonen, används vid andra tillfällen. Det kommer till uttryck då barn och pedagoger ska städa och i aktiviteten som kommer till efter samlingen. I den sistnämnda aktiviteten åskådliggörs dessutom att barnen visar glädje och engagemang.

4.2.4 Maraccasen – sammanfattning

Barns delaktighet

Våra analyser av intervjun och observationen på avdelningen visar, att pedagogerna på avdelningen är lyhörda för barnens uttryck och behov. När pedagogerna ser att barnen behöver röra sig så startar pedagogen en musikaktivitet som innebär att barnen kan få utlopp för dessa känslor. Pedagogerna bjuder också in barnen i valet av sånger vilket gör att barnen blir delaktiga. Detta innebär samtidigt att pedagogerna måste vara flexibla i sin planering vilket våra analyser visar, att de är. Pedagogerna samspelar med barnen och bjuder in dem så att de blir medskapare av verksamhetens innehåll.

Kreativitet

Våra analyser visar oss att inte bara pedagogerna är kreativa när det kommer till musicerandet, utan att de också tillåter och inspirerar barnen till att vara det. Pedagogernas kreativitet kommer till uttryck genom de egenskapade sånger som de sjunger på under dagen. Sångerna handlar ofta om den aktivitet de gör med barnen.

Pedagogernas inställning till barns kreativitet visar sig både i intervju- och observationsanalys. Under intervjun berättar pedagogen Märta om musiksamlingar som barnen har startat själva, detta är dock inget vi lyckas se under den förmiddag när vi är där och observerar. Det vi såg inom området, pedagogernas förhållningssätt till barns kreativitet, utspelar sig under samlingen. Där ser vi att pedagogerna tar efter barnens egenskapade rörelser och på det sättet visar, att det är tillåtet att vara kreativ.

Påverkan

Intervjun och observationen visar på en verksamhet som använder musiken genom hela dagen och inte bara under de planerade samlingarna. Intervjun ger oss också ytterligare data. Pedagogen Märta anser nämligen, att detta sätt att jobba på, med musik, inte är det ”vanliga” sättet. Hon väljer att använda ordet ”traditionellt” här.

4.3 Lergöken – beskrivning av avdelningen och informanten

Avdelningen består av 16 barn i åldrarna 2-6 år. På avdelningen finns fem resursplatser vilket gör att det totalt är fyra heltidsanställningar. Vid tillfället för vårt besök på avdelningen finns det tolv barn och fyra pedagoger.

Avdelningen består av två stora rum och två mindre. I ett av de större rummen finns instrument. På väggen hänger ett par instrument och det finns även några djembetrummor uppe på en vägghylla. Trummorna och instrumenten är inte placerade i barnens höjd, utan en vuxen krävs för att komma åt dem. Pedagogerna visar oss också musikmaterial som avdelningen har tillgång till och som de tidigare har arbetat med. Materialet består av två interaktiva ljudmattor, ett par gitarrer, ukuleles och ett dragspel.

Förskolan har funnits i omkring nio år och har under denna tid i sin verksamhet haft musikprofil. Informanten Lena har arbetat här med samma arbetslag sen avdelningen startade och samtliga pedagoger är delaktiga i musicerandet i verksamheten. Hon är barnskötare och arbetade inte med musikinriktning innan hon började på avdelningen.

4.3.1 Lergöken – intervjuanalys

När vi ber Lena att beskriva hur verksamheten arbetar med musik, svarar hon: glädje, improvisation och intresse.

Barns delaktighet

I intervjun framgår det att musiken i verksamheten genomsyras av glädje. Vi kan se att Lena och övriga i arbetslaget i musikaktiviteter visar lyhördhet inför barnens behov och är närvarande inför deras viljor. Barnen tar också efter det pedagogerna gör. Lena tydliggör detta genom att säga ”Om man ser någon som sitter, man ser i ögonen att de tycker det är roligt och sen så ser man, då kanske man börjar göra mer, yvigare rörelser (hon slår ut med armarna). För ju yvigare rörelser jag gör, eller det jag gör, så gör de det.”

Lena nämner att hon i en situation där det råder en kaotisk stämning bland barnen, använder musiken i improvisationens tecken, för att organisera till en mer sansad stämning. Hon benämner detta som: ”om det är rörigt till exempel och man känner att de börjar springa till exempel. Då kan jag bara sätta mig i ett hörn och (trummar på bordet) börja spela.” Lena lyssnar också på förslag som barnen kommer med. Detta kommer till uttryck då hon vidare säger: ”Och då kan de komma och sjunga en sång (härmar ett barn) den här sången har vi sjungit för länge sedan, att de liksom går tillbaka själva och tänker att, oj den här sången, det var länge sedan vi sjöng den”.

Kreativitet

Vi ser att barnens kreativitet kommer till uttryck på ett flertal olika sätt i verksamheten. I intervjun framgår det att barnen interagerar med varandra i musiken: ”de tar egna initiativ till de andra barnen (härmar ett barn): kom nu, vi sjunger lite eller vi spelar, ska vi spela musik eller ska vi trumma.”

Lena betonar barnens delaktighet i musikskapandet. Det kommer exempelvis till uttryck då barnen visar en vilja till att få musicera: ”Men sen kan improvisation vara att de själva vill sjunga och att man (härmar ett barn) å, kan inte du ta ner. Att det kommer från barnen, att de vill låtsas ha orkester och då kan man tillhandahålla vissa instrument.” Vidare kan barnens delaktighet i skapandet synliggöras då barnen tillåts utrymme till att komma med egna förslag på låtars utformning. Lena säger: ”barnen gör egna sånger på andra kända melodier, inte på den då kanske men på sådant som de hör på TV.” Även pedagogerna är delaktiga i musikskapandet, till exempel då Lena säger: ”Det är ju barnen som, det är väl det att vi har pratat mycket om att man kan, hur musik går till. [...] Och då gjorde Gittan på gitarren, (tvekar) vad heter det? Melodi till den.”

Lena belyser barnens skapande av text enligt följande: ”Ja, de gör en egen mening och säger att (härmar ett barn) trollet var i boken och boken låg i soffan och under soffan kom spöket fram.”

Vi kan se att Lena själv visar sig ha en kreativ hållning till musik, vilket framkommer då hon ger följande beskrivning: ”så jag tar till musiken ofta och hittar på egna sånger och sådana grejer och det märker man att de också börjar göra. De sjunger också och hittar på egna sånger” Vidare säger hon att: ”man måste ju hela tiden vara i å jour med nya sånger och kanske göra om på ett annat sätt (paus), att de blir lite intressanta.”

Påverkan

Musiken på avdelningen är inte enbart förlagd till planerade musiksamlingar, utan den genomsyrar den dagliga verksamheten. Lena uttrycker: ”Jag tycker ju själv att det är roligt så jag tar gärna musiken till hjälp överallt. Man sjunger ramsor, man sjunger om saker när man går.” Vidare säger hon: ”Vi har, musiken finns ju med varje dag, i allting. Ibland mer eller mindre, men i det mesta har vi musik på något sätt”. I intervjun visar det sig att pedagogerna har stort intresse för musik och att de tror att detta även överförs till barnen. Lena påtalar detta genom att säga: ”Jag tror att jag själv tycker om musik i alla former [...] och då att man överföra det på barnen.”

Under intervjun förklarar Lena också hur barnen har utvecklat sitt musikskapande i det gemensamma låtskrivandet. Hon förklarar att barnen i början hade svårt att skapa en sammanhängande text. Hon säger: ”Nu så kan de, texten liksom hör ihop från början till slut, att det är en händelse.”

4.3.2 Lergöken – observation

Det är samling och samtliga barn samt pedagogerna sätter sig i en ring på golvet. En av pedagogerna placerar sig bakom en stor djembetrumma och börjar trumma och sjunga på en namnsång. Den går ut på att barnen ska säga sina efternamn och hela gruppen därefter ska sjunga och klappa stavelserna i efternamnet. Pedagogerna går successivt igenom hela gruppen så att alla barn och vuxna får säga sitt efternamn och höra de andra sjunga och klappa det.

Efter detta börjar pedagogerna med trumman att spela och sjunga högt och tydligt: ”Har du sett min lilla hund”. Alla barn svarar henne lika ljudligt: ”Vad säger du?”. Pedagogerna fortsätter att upprepa sin mening och barnen svarar igen. Detta upprepas tre gånger och därefter säger pedagogerna: ”Jag sa, voff, voff, voff, voff”. Under tiden hon säger detta hukar hon sig och grimaserar med ansiktet. Hela barngruppen hänger efter och försöker imitera och skälla som hundar.

Efter att pedagogerna har initierat denna sång med hunden och senare fågeln, hör hon efter om något barn kan komma på något att sjunga om. Pedagogerna undrar även om detta barn vill komma fram och trumma om det barnet kommer på. Några barn räcker upp handen och pedagogerna bjuder in barnen en åt gången för att spela på trumman och sjunga sången som nu kan heta: ”Har du sett min lilla dinosaurie”. När barnen står framme vid pedagogerna och trumman har de ögonkontakt med pedagogerna och ryggen mot de flesta i ringen. Vi ser att pedagogerna, som barnet tittar mot, intensivt uppmuntrar det barnet gör. Barnen trummar, sjunger och väntar på svar från de andra som alla svarar högljutt. Det byggs upp en spänning eftersom ingen vet vilka ljud och rörelser barnet har i avsikt att göra. När barnet i slutet av låten visar de ljud och rörelser det har tänkt sig så är det skrattande, härmande barn och pedagogerna som fyller samlingsrummet med ljud. Först säger pedagogerna att samtliga barn inte hinner med då det skulle ta för lång tid. Men när de sjungit sången ett tag, ser pedagogerna att barnen fortfarande visar intresse och då säger hon att alla som vill kan få gå fram en gång.

Efter samlingen stannar en av pedagogerna kvar med de flesta barnen i samlingsrummet, de sätter på en CD-skiva med poppiga latinska låtar och börjar dansa runt i rummet. Pedagogerna visar hur man kan röra på höfterna till musiken och barnen härmar efter. Pedagogerna visar också hur man dansar pardans och via instruktionerna dansar barnen en stund två och två. Under hela processen är pedagogerna engagerade och är under aktiviteten hela tiden med barnen och dansar. Efter en lång tids dansande sätter pedagogerna på lugnare musik och barnen får

ligga och vila på golvet. Pedagogerna går runt mellan barnen och masserar dem under tiden de slappnar av.

Efter en stunds vila vill barnen dansa ytterligare och nu är det dags för solouppvisningar. Den poppigare musiken sätts på igen och barnen får gå upp en åt gången och visa sina danssteg för de nu två närvarande pedagogerna och övriga barn. Efter varje framträdande klappar alla i händerna och nästa barn som har lust, hoppar in i mitten av rummet för att visa sin dans.

4.3.3 Lergöken – observationsanalys

Barns delaktighet

Pedagogernas förhållningssätt till barns delaktighet i musicerandet visar sig på många ställen i vår observation. Först kan vi se det i början av samlingen som denna dag börjar med en namnsång. Namnsången är uppbyggd på ett sätt som gör att det blir ett givande och tagande. Varje person får säga sitt för- och efternamn till gruppen, som sedan ger respons genom att säga och klappa stavelserna i namnet. Lite senare i samlingen ser vi också att pedagogerna är lyhörda för barnens respons. Detta visar sig då barnens intresse för sången *Har du sett min lilla hund?* gör att pedagogerna ändrar tidsperioden hon egentligen hade tänkt arbeta med sången, från tankarna om att det inte fick ta för lång tid, till att låta alla barn komma fram en gång.

Barnens delaktighet visas även i observationerna då de barn som vill dansa efter samlingen får tillåtelse att göra det. Vi ser också att barnen vill fortsätta dansa efter vilan och massagen och att pedagogerna är öppna inför deras förslag då en dansuppvisning påbörjas.

Kreativitet

I vår observation synliggörs det på ett flertal ställen hur pedagogerna och barnen arbetar kreativt och nyskapande med musiken. Vi kan se det i samlingen när de sjunger sången *Har du sett min lilla hund?* Här ges barnen möjlighet till att experimentera med sången och komma på en egen sak för att därefter efterlikna detta genom att verbalt yttra sig och röra sig. Kreativiteten i musiken synliggörs i dansuppvisningen där barnen genom eget initiativ ställer sig framför kamrater och pedagoger och visar dem sina egenskapade danssteg.

Påverkan

Pedagogerna på avdelningen inspirerar barnen till att musicera. Detta ser vi under samlingen då en av pedagogerna börjar sjunga och trumma på sången *Har du sett min lilla hund?* Efter att pedagogerna introducerat sången, uppmanar hon barnen att komma på något annat än en hund att sjunga om. En och en får sedan barnen komma fram och trumma och sjunga om det de valt. Situationen strax efter samlingen visar också att pedagogerna fungerar som en förebild för barnen. Under denna situation visar pedagogerna hur man kan dansa latinska danser och hon introducerar också pardans för barnen.

Vår observation visar, att pedagogerna använder musik när som helst under dagen. Tillfället för vår observation är efter samlingen och håller uppskattningsvis på i en timma. Under denna tid får barnen med hjälp av pedagogerna uppleva och leka med flertalet former av musik. Observationerna lyckas fånga upp den glädje och det engagemang som barn och pedagoger visar när de musicerar i verksamheten. Vi kan se det när barnen inte vill sluta sjunga *Har du sett min lilla hund?* Vi kan ytterligare se det under den långa spontana musikaktiviteten efter samlingen. Pedagogerna arbetar även med fler uttryck än glädje. Detta visar sig när hon introducerar de fartfyllda poplåtarna och senare när hon låter barnen vila till den lugna musiken.

4.3.4 Lergöken – sammanfattning

Barns delaktighet

Observation och intervju visar, att pedagogerna är tillåtande till barnens delaktighet i musiken. Detta uttrycker sig när pedagogerna är lyhörda för barnens viljor. Pedagogerna väljer ofta formen av aktivitet och barnen är delaktiga i utformandet av aktiviteten. Barnen är därför medskapare av aktiviteterna.

Kreativitet

Kreativitet kommer till uttryck på ett flertal olika sätt i verksamheten. Pedagogerna på avdelningen skapar själva musik. De hittar på egna texter, till välkända melodier, som passar till verksamheten. Pedagogerna skapar regelbundet dessa sånger för att fånga och upprätthålla barnens intresse.

Genom att pedagogerna är lyhörda för barnens initiativ till musikskapande och visar dem sin entusiasm, bidrar det till att barngruppen också börjar skapa. Både intervjun och observationen visar, att barnen påbörjar egna musikaktiviteter och skapar egna sånger. Pedagogernas delaktighet är central i barnens skapande. Förutom ett öppet förhållningssätt är de med och hjälper barnen med texter och melodier.

Informanten Lena framhåller att det har blivit naturligt att skapa på avdelningen och detta är något vi noterar under observationen. Både barn och vuxna experimenterar med musik i många olika former, till exempel genom trumrytmer, melodi- och textskapande och rörelse samt avslappning till musik.

Påverkan

I intervjun och observationen framgår det att musiken används regelbundet i den dagliga verksamheten, både under planerade samlingar och utanför dessa. Pedagogerna visar sig alltid vara närvarande och fungera som en vägvisare för barnen i deras musikaktiviteter. Observationen visar, att det finns glädje och engagemang i arbetslagets genomförande av musik. Dessa båda uttryck delas av både pedagoger och barn. Pedagogen uttrycker sitt intresse för musik och det blir även naturligt att det intresset överförs till barnen. Barnen får genom inspiration och uppmuntran av pedagogerna förutsättningar till att musicera.

4.4 Sammanfattning (mellan avdelningarna)

Sammanfattningsvis ser vi att pedagogernas tankar kring kreativitet och barns delaktighet i musiken i verksamheten är lika varandra. När vi ber informanterna att beskriva musicerandet på avdelningarna med tre ord så är ett av svaren det samma. Samtliga pedagoger valde nämligen att använda ordet: glädje. Ett annat tema vi ser är ord som beskriver pedagogernas förmåga att vara flexibla i sitt musicerande med barnen. Orden som används är: inkonsekvent, ofta, improvisation och galenskap.

Barns delaktighet

Våra intervjuer och observationer visar, att samtliga avdelningar har fokus på att få barnen delaktiga i musicerandet. Det kan se lite olika ut beroende på musikaktivitetens utformning eller barnens ålder, men det uttrycker sig på ett liknande sätt. Samtliga pedagoger är tillåtande och lyhörda för barns musikaliska initiativ, uttryck, viljor och behov. Barnen är på så sätt delaktiga i formandet och startandet av musikaktiviteter och pedagogerna är flexibla i sin planering.

Kreativitet

Intervjuer och observationer visar, att avdelningarna arbetar kreativt med musik. Pedagogerna vågar själva arbeta nyskapande med musiken och de tillåter och uppmuntrar barnen till att göra detsamma. Vår undersökning visar också att pedagogerna har lyckats få barnen att göra detta.

Det kreativa arbetet med musik kan se lite olika ut. Från att en redan känd sång ändrar melodi eller text, till att ett helt nytt musikstycke skapas med text, melodi och rörelser. Barnens kreativitet kommer ofta fram när pedagogerna fångar upp barnens initiativ. Intervjuerna och observationerna ger emellertid indikationer på att barnen skapar utan pedagogernas direkta påverkan.

Påverkan

Våra observationer och intervjuer visar, att avdelningarna använder musiken utöver samlingarna då den inte är tidsbunden utan genomsyrar hela verksamheten. Samtliga avdelningar har instrument som kan tas fram om barnen frågar. Det är enbart avdelningen Djembetrumman som har sina instrument helt tillgängliga för barnen. På avdelningen Maraccasen berättar pedagogerna, att de har haft och vill ha sina trummor framme, men att det inte är möjligt till följd av skaderisk.

Alla pedagoger visar också stor närvaro, glädje och engagemang i musikanvändandet. Våra observationer visar, att detta förhållningssätt smittar av sig på barngruppen. Pedagogerna använder också musiken för att göra annars tråkiga saker lustfyllda. Glädje är ett av de ord som samtliga informanter väljer att beskriva sin musikverksamhet med.

5. DISKUSSION

I följande avsnitt besvarar vi våra frågeställningar och därigenom syftet under 5.2 *Resultatdiskussion*. Därefter under rubriken 5.3 *Slutdiskussion* diskuterar vi våra tidigare erfarenheter av musik i förskolan. Vi kopplar också resultatet till förskolans uppdrag och ger förslag på fortsatt forskning.

5.2 Resultatdiskussion

Vårt syfte med detta arbete var att studera musikinriktade förskolor och synliggöra pedagogernas förhållningssätt till musik i verksamheten, i ljuset av kreativitet och barns delaktighet. För att få svar på vårt syfte har vi använt oss av tre frågeställningar, vilka kommer att besvaras med hjälp av våra analyser och vårt empiriska material. Vi kommer samtidigt att hänvisa till tidigare forskning.

Våra frågeställningar kretsar kring kreativitet och barns delaktighet, och vi har nämnt tidigare att gränsen mellan dessa inte alltid självklar. Det kommer att medföra att svaren på frågeställningarna till viss del bygger på och går in i varandra.

5.2.1 Svar på frågeställning ett: Hur förhåller sig pedagoger till barnens delaktighet i musicerandet?

Pedagogerna på de musikinriktade förskolorna hade stort fokus på barns delaktighet i musicerandet och vi kunde se att relationen mellan pedagoger och barn bestod av både givande och tagande. Vygotskij beskriver denna relation, när minst två parter delar med sig av varandras erfarenheter (i Claesson, 2006, s. 31f). Säljö (2005) lyfter också fram att den sociala interaktionen och samspelet är centralt när det handlar om lärande.

Delaktigheten uttryckte sig på olika sätt på avdelningarna. Gemensamt för samtliga avdelningar och tillfällen var att pedagogerna var lyhörda för barnens uttryck. Pedagogerna lyssnade på de musikförslag som kunde uppstå, såväl under de planerade musikaktiviteterna som under den fria leken. Samtidigt var pedagogerna lyhörda för den respons deras introducerade av musikaktiviteter fick av barngruppen. Om barngruppen uttryckte intresse och glädje, kunde pedagogerna förlänga det planerade och om barnen saknade engagemang, kunde pedagogen starta en ny aktivitet. Pedagogerna iakttog också barnens rörelsebehov. Om en barngrupp var livad, startade pedagogen en musikaktivitet där barnen kunde få röra på sig och om barnen var trötta, inledde pedagogen en musikaktivitet där barnen kunde få ta det lugnt. På detta sätt gjorde personalen barnen delaktiga.

I *Läroplanen för förskolan, Lpfö 98*, står det att ”pedagogens förmåga att förstå och samspela med barnet [...] är viktig, så att vistelsen i förskolan blir ett positivt stöd” (Utbildningsdepartementet, 1998, s. 5). Vidare säger Jederlund att ”[s]tark vuxenstyrning, högt tempo och frånvaro av eget musikskapande eller reflektion ger litet utrymme för språklig utveckling” (Jederlund, 2007, s. 90).

Sammanfattat blir svaret på vår frågeställning: Pedagogernas förhållande till barns delaktighet i musicerandet är att pedagogerna har en givande och tagande relation med barnen och är lyhörda för deras respons, uttryck och förslag till aktiviteter inom musik.

5.2.2 Svar på frågeställning två: Hur förhåller sig pedagoger till kreativitet i musicerandet?

Pedagogerna på avdelningarna arbetade själva kreativt med musiken i den meningen att de skapade något nytt. Vi såg stor skillnad på det praktiska musikutövandet mellan pedagoger. Det hindrade dem dock inte att vara delaktiga i musikaktiviteterna, utan pedagogerna anpassade metoder och innehåll på aktiviteterna efter sin nivå. Jernström och Lindberg belyser att man som pedagog inte behöver vara professionellt kunnig inom musikområdet för att använda musik i förskolan. Det viktiga är att pedagogen får barnen delaktiga, fångar deras engagemang och närvaro. Det är då musiken blir en upplevelse (Jernström och Lindberg, 1995, s. 11f).

Pedagogerna vi mötte var inte rädda för att sjunga falskt eller att prova på nya saker med barnen. Uddholm (2008) beskriver att vi vuxna fungerar som vägvisare och att en vägvisares viktigaste uppgift är att visa att det finns nya vägar att gå. Pedagogerna måste våga vara kreativa och nyskapande, trots att det finns en risk att det blir fel. Om pedagogerna visar detta kommer barnen att ta efter (Vesterlund, 2003; Jernström och Lindberg, 1995; Uddholm, 2008).

Det var inte enbart pedagogerna som arbetade kreativt med musik, utan de gjorde också barnen delaktiga i det kreativa musikskapandet. Vi ser i vår analys att många av de låtar pedagogerna skapat på något sätt hade sitt ursprung från barngruppen. Från att pedagogen fångat upp barnens intressen och sedan skrivit låtar som handlar om dem, till att pedagogen gjort låtar av hela resonemang och meningar från barnen. Intervjuerna gav oss också insikten att barnen själva komponerade musik. En av informanterna lyfte fram att detta inte var något som skedde över en natt, utan att det tog lång tid och mycket övande från barnets sida och mycket stöttande och inspirerande från pedagogens sida. Carlsen och Samuelsen beskriver en process där den vuxna måste tillföra nytt stoff till barn för att vidga musiken som språk och uttryckssätt (Carlsen och Samuelsen, 1991, s. 114).

Sammanfattat blir svaret på vår frågeställning: Pedagogernas förhållande till kreativitet och nyskapande till musik är att de vågar prova på utforskade områden inom musiken, och genom pedagogernas inspiration får barnen skaparlust. Pedagogernas förhållningssätt visar sig även då de har en positiv inställning och stödjer barnen i deras skapande.

5.2.3 Svar på frågeställning tre: Hur påverkas verksamheten av pedagogernas synsätt på kreativitet och barns delaktighet i musicerandet?

I våra två första frågeställningar har vi visat pedagoger som vill få barnen delaktiga i musicerandet och vill arbeta kreativt och nyskapande med musiken. Ur vår analys har det också framkommit att pedagogerna, för att upprätthålla detta förhållningssätt, själva måste vara flexibla. Då informanterna fick beskriva verksamhetens arbete med musik genom tre ord, använde de bland annat orden inkonsekvent, ofta, improvisation och galenskap. Pedagogerna hade en flexibel inställning till de planerade musikaktiviteterna och till när musik skulle användas, vilket gjorde att musicerandet inte var låst till samlingen. Det blev då en verksamhet som utgick från ”barnens erfarenhetsvärld, intressen, motivation och drivkraft att söka kunskaper” (Utbildningsdepartementet, 2006, s. 6).

Ett svar på vår frågeställning blir då: Pedagogernas synsätt på barns delaktighet och kreativitet inom musiken påverkar verksamheten så att den genomsyras av musik.

Då informanterna fick beskriva verksamhetens arbete med musik genom tre ord, var det ett ord som upprepades av samtliga pedagoger: glädje. Om pedagogen som vägvisare visar glädje till musikaktiviteten och vågar leka med språket, kommer också barnen att våga leka med språket och uppfatta musikaktiviteten som lustfylld (Uddholm, 2008, s. 44). Vi har upplevt att verksamheten kring musik karaktäriseras av pedagogernas glädje och engagemang och att glädjen och engagemanget delas av barnen.

Nästa svar på vår frågeställning blir då: Pedagogernas synsätt på barns delaktighet och kreativitet inom musiken påverkar verksamheten så att arbetet kring musik karaktäriseras av barns och pedagogers glädje och engagemang.

5.2.4 Arbetets syfte

Syftet med detta arbete är att studera musikinriktade förskolor och synliggöra pedagogernas förhållningssätt till musik i verksamheten, i ljuset av kreativitet och barns delaktighet.

Genom intervjuer av pedagoger och observationer av verksamheter på musikinriktade förskolor, anser vi oss ha lyckats synliggöra pedagogernas förhållningssätt till musik i verksamheten, i ljuset av kreativitet och barns delaktighet.

5.3 Slutdiskussion

Vår tidigare erfarenhet har gett oss uppfattningen, att många förskolor i allmänhet arbetar reproduktivt med musik. Denna bild av förskolan är något som Carlsen och Samuelsen också beskriver, då de talar om att förskolan traditionellt sett lagt tonvikten av musicerandet på intryck och reproduktion och desto mindre på barnets eget uttryck och skapande arbete med musik (Carlsen och Samuelsen, 1991, s. 96). Vi har under litteraturgenomgången beskrivit att det behövs både intryck/upplevelse och uttryck/kommunikation för att ett språk, som musik, ska vara meningsfullt för utövaren (Uddholm, 2008, s. 52). Jederlund anger: "För att närma sig musiken i en musikalisk aktivitet, för att överhuvudtaget vilja delta, krävs att barnet upplever musiken som meningsfull. Eller mer precist, att barnet uppfattar den musikaliska situationen som ett meningsfullt samspel mellan henne själv och omgivningen" (Jederlund, 2007, s. 90). Musiken kan alltså inte enbart bestå av reproduktion och intryck för att musiken ska bli meningsfull. Detta måste förskolepedagoger ha i åtanke, annars är det lätt att falla in i ett, som Lergökens informant uttryckte det, "mer traditionellt" arbetssätt med musik.

5.3.1 Uppsatsens relevans för förskolepedagogik

Litteraturgenomgången visar, att musiken har fått ett mindre utrymme i förskolans verksamhet sedan slutet av 1960-talet, men den visar också att musiken fortfarande ska utgöra en del av verksamheten. Vi har dock märkt att formuleringarna i *Läroplanen för förskolan, Lpfö 98* kan vara svårtolkade och kräver att pedagogen har vissa förkunskaper.

Barnen skall få stimulans och vägledning av vuxna för att genom egen aktivitet öka sin kompetens och utveckla nya kunskaper och insikter. Detta förhållningssätt förutsätter att olika språk- och kunskapsformer och olika sätt att lära balanseras och bildar en helhet (Utbildningsdepartementet, 2006, s. 6).

Ovanstående mening fordrar en förförståelse för att musiken ska tolkas som en av dessa olika språkformer. Vi fick förförståelsen då vi läste inriktningen *Skapande verksamhet för tidigare åldrar*. Pedagoger som inte har genomfört liknande kurser tror vi kan ha svårt att tolka dessa

meningar. Detta kan innebära att musiken inte får den mening som det i *Läroplanen för förskolan, Lpfö 98* står uttryckt att den ska ha. I *Barnstugeutredningen* (SOU 1972:26) uppfattar vi formuleringarna som mer omfattande och lättbegripliga.

Om vi gör ett försök att tolka läroplanen som den är skriven idag, står det under förskolans uppdrag:

Att skapa och kommunicera med hjälp av olika uttrycksformer såsom bild, sång och musik, drama, rytmik, dans och rörelse liksom med hjälp av tal- och skriftspråk utgör både innehåll och metod i förskolans strävan att främja barns utveckling och lärande (Utbildningsdepartementet, 2006, s. 6f).

Vidare står det att: "Förskolan skall vara en levande social och kulturell miljö som stimulerar barnen att ta initiativ och som utvecklar deras sociala och kommunikativa kompetens" (Utbildningsdepartementet, 2006, s. 5f). Det är alltså förskolans uppdrag att arbeta med alla språk och uttrycksformer, samt att hålla den sociala och kulturella miljön levande för att stimulera barns kommunikation och initiativtagande. I dessa språk och uttrycksformer ingår musiken och för att hålla den sociala och kulturella miljön levande, är det en nödvändighet att vi tillåter barnen att vara deltagande och nyskapande i bland annat musiken.

Vår undersökning visar hur pedagoger kan tänka och förhålla sig till barns delaktighet och kreativitet till musik och hur detta förhållningssätt påverkar verksamheten så att musicerandet kan bli ett levande uttryckssätt som är meningsfullt för barnen. Vår förhoppning är att pedagoger och rektorer, verksamma inom förskoleverksamheter, kan reflektera över de förhållningssätt som vi har framfört i vårt arbete och påbörja en diskussion i arbetslaget om hur man bör lyssna, stötta och ta vara på barns initiativ till musik och vilka förändringar detta innebär. Vi, som blivande lärare inom förskoleverksamheten, tycker det har varit givande att få uppleva vad musikanvändandet kan utvecklas till och höra olika pedagogers tankar bakom verksamheten med musik. Det är med dessa tankar kring musik vi vill arbeta med i framtiden.

5.3.2 Förslag till fortsatt forskning

Anledningen till vår undersökning var att vi har erfårit att det saknades vissa delar av musiken i de förskoleverksamheter vi tidigare har besökt. Ett förslag till fortsatt forskning är att göra en mera omfattande studie än denna över Sveriges kommunala förskolor och deras musikanvändande, så att vi kan fastställa om detta är ett område som har stannat i utvecklingen och som därför inte uppfyller de krav som läroplaner har. För nog är det viktigt att utvecklingen leder fram till de intentioner som läroplanen har, eftersom musiken är så viktig för barns utveckling inom områdena: kreativitet, samspel och delaktighet.

6. REFERENSER

- Bengtsson, A. "Förnuft & känsla", *Skolvärlden*, 10 (2010): 36ff
- Carlsen, K. & Samuelson, A M (1991). *Intryck och uttryck*. Stockholm: Runa förlag AB
- Claesson, S. (2006). *Spår av teorier i praktiken: några skolexempel*. Lund: Studentlitteratur
- Esaiasson, P. & Gilljam, M. & Oscarsson, H. & Wängnerud, L. (2007). *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts Juridik.
- Jederlund, U. (2002). *Musik och språk*. Stockholm: Runa förlag
- Jernström, E. & Lindberg, S. (1995). *Musiklust*. Stockholm: Runa förlag AB
- Lilliestam, L. (2006). *Musikliv: Vad människor gör med musik – och musik med människor*. Göteborg: Bo Ejeby förlag
- Løkken, G. & Søbstad, F. (1995). *Observation och intervju i förskolan*. Lund: Studentlitteratur.
- Nationalencyklopedin (2010) Sökord: "Barnstugeutredningen". <http://www.ne.se/barnstugeutredningen>. Åtkomst 18 december 2010.
- Nationalencyklopedin (2010) Sökord: "Musik". <http://www.ne.se/musik>. Åtkomst 20 december 2010.
- Rostvall, A-L & West, T. (2001). *Interaktion och kunskapsutveckling – En studie av frivillig musikundervisning*. Stockholm: KMH Förlaget
- Statens offentliga utredningar. (1980). *SOU 1972:26. Förskolan – Del 1*. Stockholm: Liber Förlag
- Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur
- Sundin, B. (1995). *Barns musikaliska utveckling*. Stockholm: Liber utbildning
- Säljö, R. (2005). *Lärande och kulturella redskap: om lärprocesser och det kollektiva minnet*. Stockholm: Nordstedts akademiska förlag
- Uddholm, M. (2003). *Pedagogen och den musiska människan. En bok om musik i vardagsarbete*. Mölndal: Lutfisken AB
- Utbildningsdepartementet (2006). *Läroplan för förskolan/Lpfö 98*. Stockholm: Fritzes
- Vesterlund, M. (2003). *Musikspråka i förskolan: med musik, rytmik och rörelse*. Stockholm: Runa förlag AB

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. ISBN:91-7307-008-4

Vygotskij, L. (1930/1995). *Kreativitet och fantasi i barndomen*. Göteborg: Daidalos AB

Vygotskij, L. (1934/1999). *Tänkande och språk*. Göteborg: Daidalos AB

BILAGOR

Bilaga 1: Intervjuguide

- **Hur länge har förskolan haft musik som profil?**
- **Hur länge har du arbetat som lärare?**
- **Hur länge har du arbetat här?**
- **Har du arbetat på en annan förskola med musikprofil?**

- **Kan du med några ord beskriva hur ni arbetar med musik här?**
(Nu kan vi få ord som: nära barnen, kreativt, länge (det får ta tid), försöker förmedla/kommunicera med musiken, med mera. Dessa ord som man nu har fått kan man bygga intervjun på.)

(Exempel på hur man bygger frågorna på de svar man tidigare fått.)
- Hur gör ni för att: komma nära barnen, arbeta kreativt, förmedla/kommunicera med musik?
- Berätta vad du menar med att ni jobbar länge? Du sa att det får ta tid, kan du berätta om det?

- **Hur ofta har ni musik på schemat (planerade musikaktiviteter) på förskolan?**
- Används musiken utöver de planerade tillfällena?

(Om svaret är: ja.)
- Varför? Hur kan det gå till? Hur ofta?

- **Hur ser ni på barnens initiativ i musikanvändandet?**
(Om pedagogen redan har nämnt barnens deltagande och kreativitet på tidigare frågor så kan man be hon/han att utveckla detta här.)

Bilaga 2: Intervjuer

Det presenterade materialet är utvalda delar som vi anser har betydelse i undersökningen och som vi därför har använt oss av. Vi valt att kalla intervjuaren för: I, och informanten (pedagog): P. Vi har också valt att kursivera intervjuarens frågor för att göra det hela mer lättöverskådligt.

Intervju på avdelningen Djembetrumman

I – Kan du beskriva verksamheten med musik med några få nyckel ord?

P – Mm. Glädje, samhörighet. (Paus) Viss del galenskap (skrattar), man måste ha kul och i det utvecklas som en solidarisk medmänniska.

I – Mm, Jättebra. Om vi tar glädje som var det första du sa. Hur kan det uttrycka sig i verksamheten?

P – Musik är ofta glädje och jag tror att det är jätteviktigt som pedagog att vara oerhört lyhörd, att man inte hamnar i det där att man säger till barnen: sitt stilla, och, utan att man hela tiden är lyhörd för vad är det som händer, egentligen. Dom kanske behöver hoppa, att man som pedagog hela tiden har ett gäng låtar, ett gäng idéer som även om man vill sjunga lugna låtar så kanske man kan hoppa in och köra några väldigt rytmiska ”hopp-låtar” liksom. Så att det blir levande, att man lyssnar på barnen också: Aha ni vill sjunga, även om man inte har tänkt sig det så: Aha ni vill sjunga den låten, då tar vi den. Alla ska känna att de är med. Och sen vissa barn, jag har ju haft barn som har velat ligga under bordet och då kanske de behöver det just då. Men ibland får man bestämma sig, för att om det är några som bara skriker hela tiden så att det inte blir något ting så får man ju ta dedär besluten att: Nä, dedär går inte, där är det stopp. Så då får man liksom, kanske, man får inte.

I – Mm

P – Det är därför jag älskar det här jobbet på det sättet, man måste vara med och man måste ha glädje. Faktiskt det är liksom målet, känna att man gör något ihop.

I – Vi kom ju in där ganska mycket på det andra ordet, samhörighet.

P – [...] Samhörighet ja. Liksom att respektera varan. Det handlar ju jättemycket, våra barn har, vi kör mycket vilda låtar så att även de här små ettåringarna är med och hoppar och sådant. Och det innebär ju att de, speciellt om man är femåring och man dansar och hoppar, då kan man inte vara hur vild som helst utan då måste man ha någon slaks, sådan här (håller upp händerna lite i luften och tittar sig omkring), alltså förstår ni.

I – Mm.

P – Om jag blir för vild, då ramlar ju den och slår sig jätte mycket. Alltså ha roligt men samtidigt ha koll och det är ganska skönt för dem här att få känna det [...].

I – Är det så att det bara är inplanerade musikaktiviteter eller?

P – Nä, vi har ju en samling, minst en samling. Oftast har vi en innan lunchen, den är inplanerad. Men sen har vi mycket mer musik, vi har efter vilan, vi kan ha på förmiddan, lite olika alltså, det kan se lite olika ut. Men spontant kan det bli också sådär. Så, inplanerat en gång, men sen mer. Så två tre gånger säkert.

I – Varför tycker du det är viktigt med det spontana musicerandet utöver det planerade då?

P – [...] Jag gillar både det planerade och det spontana. För det planerade har vi också, vi har ju haft tema nu där vi försöker köra de lite mer traditionella, ekon satt i granen, att ta dem. Och då pratar vi om djuren och så går vi ut i skogen och så sjunger vi låtarna där och hur bor de. Alltså jag tycker om att ha ett sådant tänk också, men sen är det skönt att vara spontan också. Det är väl mer att fånga tillfället. Nu sitter de vid trummorna här eller nu sjunger de

den här låten, då plockar jag fram någon trumma eller någon gitarr och så sjunger vi bara för att då blir det ofta rätt. Och vi har ju möjligheten här, som de kanske inte har i skolan på det sättet, men på förskolan har vi ju det. Vi kan ju sjunga när som helst. Så det är väl därför det spontana är skönt, att man fångar, man fångar stunden.

I – Nu kanske du har svarat på det, men hur du ser på barnens initiativ till musik? (lite paus) Barnens initiativ i musiken?

P – [...] Jag tycker det är jätteviktigt. Det är ju i det här att, för ofta skriver jag, jag skriver inte musik, som praxisalfabetet tillexempel. Jag gillar när det finns en tanke bakom. Alltså att det inte alltid blir mora träsk utan att det är, finns en tanke också bakom. Jag gör det här för att jag tycker det är för mycket bajs snack så att, då har jag en tanke om vi gör på detta sätt så får de utlopp för det så blir det lite mindre bajs prat när vi äter liksom (alla skrattar) [...].

I – Det här när du gör låtar, hur kan det gå till?

P – Man får ju vara snabb, för att vi jobbar ju i samma verksamhet som alla andra, vi har mycket barn och, men. Musiken är mitt verktyg, jag har hållit på i 30 år och gjort låtar, jag tänker fort. Får jag en text ide, hugger ett papper och de orden och så får jag bara, jag vet inte hur jag gör men jag får någon vibb att här är det liksom afrikanskt och här är det mer, å så. Mm, fort (knäpper med fingrarna), fort få ner det på papper helt enkelt.

I – Och då gör du det i verksamheten alltså?

P – Ja, jag gör det i verksamheten.

I – Och du får inspiration från?

P – Från barnen.

I – Okej.

P – Av det de säger, ibland hela meningar och ibland bara något resonemang. Lite olika. [...] Jag gillar när det finns en tanke bakom.

Intervju på avdelningen Maraccasen

I – [...] Innan du jobbade här, jobbade du med musik då, på detta sätt?

P – Nä, mer traditionellt.

I – Kan du med två tre nyckelord beskriva hur ni arbetar med musiken?

P – Ja (paus), då skulle jag vilja säga ofta

I – Ja

P – Och glädjefullt (paus). Inkonsekvent, eller ja, vi ändrar ibland, inte liksom så statiska, mm.

I – Hur kan den här glädjen komma att uttrycka sig i verksamheten, hur kan den visa sig?

P – Alltså, ja det tydligaste tycker jag är att barnen har musiksamlingar själva och flera föräldrar har berättat att de har samlingar och de gör de här sakerna hemma också [...].

I – Du nämner inkonsekvent, hur tänker du där?

P – Att det inte liksom är (härmar en sträng pedagog) klockan nio och trettio har vi sångsamling och den ser ut så här (håller fram händerna så de formar väggarna av en låda). Det behöver den inte göra. Vi är väldigt konsekventa däremot under inskolningen, då är det samma sånger, samma pedagoger som har barnen. [...] Så under inskolningen så är vi konsekventa men sen så försöker vi följa lite vad de gillar och vissa dagar så ser man att, är de studsiga så får man göra andra sånger och funkare det så gör man så. Man får vara lite (paus), man kan inte alltid tänka ut i huvudet innan att (härmar en pedagog) så här gör jag idag. Det kanske inte funkare den dagen. Så det gillar jag.

I – Och det första ordet där (pekar på anteckningsblocket där de tre orden står uppskrivna), ofta.

P – Mm, att vi kan sjunga när som helst. Inte bara nio och trettio eller vad man, som man inte brukar klara, utan det kan vara när som helst. Och de andra, börjar jag och sjunga ”nu ska vi städa” så hakar ju de andra på. Det blir liksom för barnen att nu vet de att vi ska städa. Och man sjunger när man byter blöjor, eller man kan sjunga när som helst, hux flux så har vi disco på eftermiddagen eller, det gillar jag.

I – Hur ofta skulle du vilja säga att ni har planerade aktiviteter, som sångsamling och rytmik eller så där?

P – På sätt och vi så har vi ju bestämt att vi har en sångsamling varje dag.

I – Ja.

P – Men det är klart, har barnen redan börjat så hakar vi på och då har vi haft den[...].

I – [...] Hur kan barnens initiativ till musik komma till uttryck?

P – Alltså nu har vi ju flyttat lite på trummorna, men ofta, alltså ofta har vi öppet till målrummet så vi vill ju att de ska kunna välja vad de ska leka, eller vad de vill göra. Tanken är ju liksom de ska kunna gå in och måla om de vill och då står ju trummorna där inne.

I – Mm.

P – Nu har vi fått flytta dem i och med att de, tyvärr att de slår sig på dem. [...] Så trummorna är väldigt bra att de finns, men man får vara väldigt, alltså vi låter ju inte barnen gå in ensamma i målrummet och därför är det alltid en vuxen och då har man ju koll på trummorna också.

Intervju på avdelningen Lergöken

I – Kan du med två, tre ord beskriva hur ni jobbar med musik här?

P – Mm, ja, hur ska man säga det. Glädje.

I – Mm.

P – Improvisation.

I – Ja.

P – Och intresse, jag vet inte (skrattar).

I – Hur kan glädje visa sig i musikaktiviteter och så?

P – Menar du på barnen eller på mig?

I – Både och.

P – Både och, okej. [...] Jag känner det inuti då. Och sen på barnen, att man ser, de kanske inte rör sig så mycket men man kan ändå se glädjen att de tycker musiken är rolig genom att se i ögon och ansiktsuttryck och sådana grejer.

I – Vad har det för effekt på (tvekar) både barngrupp och arbetslag och arbetsätt?

P – då inspireras man till att fortsätta för att man ser att de tycker det är roligt och även att man själv också (paus). Om man se någon som sitter, man ser i ögonen att de tycker det är roligt och sen så ser man, då kanske man börjar göra mer, yvigare rörelser (pedagogen slår ut med armarna). För ju yvigare rörelser jag gör, eller det jag gör, så gör de det. Så då kan man ju öka på det.

I – Du nämnde improvisation, kan du beskriva det lite närmare?

P – [...] Säg, om det är rörigt till exempel och man känner att de börjar springa till exempel. Då kan jag bara sätta mig i ett hörn och (trummar på bordet) börja spela och [...] då kan de få utlopp för sina, att de behöver springa eller någon ting och då kanske det blir under lite ordnade former som de springer och rör sig. Istället för att börja slåss eller börja riva ner saker. [...] Men sen kan improvisation vara att de själva vill sjunga och att man (härmar ett barn) å, kan inte du ta ner. Att det kommer från barnen, att de vill låtsas ha orkester och då kan man tillhandahålla vissa instrument.

I – Intresse, nämnde du också det sista.

P – Mm, att man, jag tror att jag själv tycker om musik i alla former [...] och då att man överför det på barnen, att försöka få, jag tycker ju själv att det är roligt så jag tar gärna musiken till hjälp överallt. Man sjunger ramsor, man sjunger om saker när man går. [...] Men sådana saker är roligt, så jag tar till musiken ofta och hittar på egna sånger och sådana grejer och det märker man att de också börjar göra. De sjunger också och hittar på egna sånger, det tycker jag är roligt, att de tar, man ser att de också får intresse av att höra sånger och känner igen sånger och så där.

I – Hur ofta har ni planerad musik, som samling, rytmik, så på schemat alltså?

P – Varje dag har vi ju i samlingen [...]. Sedan har vi trumsamling på fredagar [...]. Och sen har vi rytmik på onsdagar och då har vi också med musiken i gymnastiken och rytmiken. Så att.

I – Och utöver det planerade så låter det som ni har mer musik?

P – Vi har, musiken finns ju med varje dag, i allt ting. Ibland mer eller mindre, men i det mesta har vi musik på något sätt. Så att.

I – Hur ser ni på barnens initiativ till musik?

P – (paus) Nu vet man nästan inte längre för det är så naturligt att de, de kan komma ibland och säga också (pratar med barnröst) Gun, jag kan en sång, som de har hört och så är det en hitta på sång, (pratar med barnröst) jag kan en ny sång. [...] Om man tänker på initiativ på ett annat sätt, att de kan få med sig, de tar egna initiativ till de andra barnen. (härmar ett barn) Kom nu, vi sjunger lite eller vi spelar, ska vi spela musik eller ska vi trumma eller ska vi fråga om vi kan ha rytmik. Sådana grejer. [...]

I – [...]Vår följdfråga är hur barnens initiativ kan komma till uttryck i verksamheten och här förklarar du ju precis det.

P – Ja, för det tycker jag nog är det roligaste, när man hör sång som (tvekar). När det är så här många barn som Bettan sade förut att, några går ju här i tre år så de tycker ju att det är ganska tråkigt att höra vissa, alltså man måste ju hela tiden vara i à jour med nya sånger och kanske göra om på ett annat sätt (paus), att de blir lite intressanta. Och då kan de komma och sjunga en sång, (härmar ett barn) den här sången har vi sjungit för länge sedan, att de liksom går tillbaka själva och tänker att, oj den här sången, det var länge sedan vi sjöng den. För man måste hela tiden byta om och göra om, ”Imse vimse spindel” har vi härmat efter Gardell, den tycker jag är lite rolig (vi skrattar). Och den älskar ungarna, har ni hört den?

I – Nä

P – (trummar på bordet och sjunger) ”Imse vimse spindel”

I – A, just det.

P – Han gör den på den låten och den, då kan den komma och barnen gör egna sånger på andra kända melodier, inte på den då kanske men på sådant som de hör på TV, och det tycker jag är roligt att de gör.

I – Ja, jag tror att vi har fått med det mesta? En liten följdfråga bara, jag tror att du nämnde det innan, hur ni gör låtar?

P – Det är ju barnen som, det är väll det att vi har pratat mycket om att man kan, hur musik går till. [...] Och då gjorde Gittan på gitarren, (tvekar) vad heter det? Melodi till den. Och nu sjunger ju alla den, så det är de som, vi har bara pratat och så kommer de själva och (härmar ett barn) jag vill göra en egen sång. Och sen har kanske vi sagt att, (härmar en pedagog) å, ska vi skriva ner den där på pappret för det var ju en bra sång som du kom på.

I – Så de ger er en mening eller?

P – Ja, de gör en egen mening och säger att (härmar ett barn) trollet var i boken och boken låg i soffan och under soffan kom spöket fram. Men i början så var det ju att de sa olika, det var inget rim och reson i texten. Men nu så kan de, texten liksom hör i hopp från början till slut, att det är en händelse. Oftast blir det som en saga, men att de sjunger den då, att de berättar på det sättet [...].